

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA MUZIKOLOGIE

Obor: Uměnovědná studia

**GOTICKÁ ARCHITEKTURA A KAMENOSOCHAŘSKÁ VÝZDOBA
KOSTELA NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE V SEZEMICÍCH**

bakalářská diplomová práce

KAROLÍNA ŠIMONOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Petr Čehovský, Ph.D.

Olomouc 2016

Práce v celkovém rozsahu obsahuje 81 777 znaků.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma: „Gotická architektura a kamenosochařská výzdoba kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne: 1. 5. 2016

Podpis:

Poděkování

Srdečně děkuji vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Petru Čehovskému, Ph.D. za jeho odborné vedení, konzultace, cenné rady a připomínky.

Obsah

1. Úvod	1
2. Vývoj bádání	2
3. Dějiny kláštera Panny Marie v Sezemicích	6
4. Stavební vývoj a analýza kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích	11
4.1. Loď kostela	15
4.2. Presbytář	16
4.3. Kaple sv. Antonína	17
4.4. Kaple sv. Anny	19
5. Kostel Nejsvětější Trojice v Sezemicích v kontextu soudobé gotické sakrální architektury	23
5.1. v rámci východních Čech	23
5.2. v kontextu soudobé ženské cisterciácké architektury v Čechách a na Moravě	25
6. Závěr	28
7. Katalog architektonických skulptur	29
7.1. Konzoly v kapli sv. Antonína	29
7.2. Konzoly v kapli sv. Anny	33
8. Resumé	39
9. Summary	40
10. Zusammenfassung	41
11. Seznam použité literatury a pramenů	42
12. Seznam obrazové dokumentace	46
13. Obrazová příloha	50
14. Anotace	78

1. Úvod

Hlavním tématem předkládané bakalářské práce je gotická architektura a skulptura kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích. Vedle kostela samotného se věnuji i klášteru cisterciáček, dnes již zaniklého, ke kterému kostel náležel. Součástí mé práce je také katalog gotických skulptur, který jak v české tak zahraniční literatuře zcela chybí. Svou pozornost zaměřuji na stylovou analýzu gotických konzol v kapli sv. Antonína a sv. Anny. Zároveň se snažím sezemický kostel zařadit do kontextu soudobé sakrální architektury východních Čech a ženských cisterciáckých klášterů v Čechách a na Moravě.

Toto téma jsem si zvolila proto, že kostel Nejsvětější Trojice patří mezi nejvýznamnější gotické památky východních Čech a výstavba severní kaple sv. Anny je ovlivněna tvorbou pražské dvorské huti. Tato skutečnost mi přišla velice zajímavá s ohledem na význam městečka Sezemic. Samotný osud ženského kláštera a nedostatek pramenů pak celé téma zahalují do tajemna, které jsem chtěla probádat.

2. Vývoj bádání

Nejstarší zprávou pojednávající o sezemickém klášteře s kostelem je pamětní kniha¹ farního úřadu z roku 1673, nalezneme zde soubor rozličných pamětihodných zápisů tak, jak je ten který farář považoval za důležité - mimo jiné inventurní soupisy z farního kostela a fary. V roce 1708 píše svou knihu cisterciák Augustin Sartorius *Verteüschtes Cistercium bis tertium*.² Klášterem se ale nezabýval obsáhle, pouze čtenáře zpravoval o jeho zániku. Dlouhých 110 let v literatuře a pramenech nenajdeme jedinou zprávu o sezemickém klášteře a kostele. Roku 1822 začal psát Václav Snětivý *Pamětní knihu sezemické fary*, kterou ze starého písma přepsal v roce 2006 Oldřich Ullrich.³ Snětivý též zmiňuje konvent a kostel Nejsvětější Trojice, nicméně pouze okrajově. Největší prostor věnuje faře, ekonomickým, hospodářským a organizačním záležitostem. V *Pamětní knize fary sezemské*,⁴ z pera Matěje Kopisty, jsou na prvních stranách zaznamenány důležité události v Sezemicích v 18. a první polovině 19. století. Pojednání o bývalém klášterním komplexu s kostelem, byť ve zkratce, je doplněno o dobové kresby exteriéru.

Ani Anton Frind, litoměřický biskup, ve svých knihách *Die Kirchengeschichte Böhmens II*⁵ a *III*⁶ nezapomněl na Sezemice a jejich kostel. Ale ani tyto publikace nejsou přínosné našemu tématu, Anton Frind zmiňuje pouze základní fakta. Naopak Josef Nechvíle, který čtenáře ve své knize *Sezemice, Dříteč, Kunětice a Hora Kunětická*⁷ provází mimo jiné důležitými historickými událostmi samotného města, se věnuje popisu kostela a základním informacím o bývalém klášteře a místních jeptiškách. Jedinou slabinou této knihy je absence poznámkového aparátu. Antonín Kopecký s poznámkovým aparátem pracuje. V knize *Sezemice nad řekou Loučnou. Jich minulost i přítomnost*⁸ se soustředí především na dějiny města, které řadí do jednotlivých chronologicky řazených podkapitol. Prostor dává ale také zaniklému klášteru s kostelem a faře.

---

¹ *Pamětní kniha*, fond Farní úřad Sezemice, poř. číslo 1, 1673, Státní okresní archiv Pardubice.

² Augustin Sartorius, *Verteüschtes Cistercium bis tertium*, Praha 1708, s. 925.

³ *Pamětní kniha sezemické fary* (nepublikovaný strojopis přístupný v římskokatolické farnosti Sezemice), Sezemice 2006. Originál je uložen v římskokatolické farnosti v Sezemicích, nicméně pro mou práci mi byl předložen pouze strojopis.

⁴ *Pamětní kniha fary sezemské*, Sezemice 1851, římskokatolická farnost Sezemice.

⁵ Anton Frind, *Die Kirchengeschichte Böhmens II*, Praha 1866, s. 227.

⁶ Anton Frind, *Die Kirchengeschichte Böhmens III*, Praha 1872, s. 281.

⁷ Josef Nechvíle, *Sezemice, Dříteč, Kunětice a Hora Kunětická*, Pardubice 1882.

⁸ Antonín Kopecký, *Sezemice nad řekou Loučnou. Jejich minulost a přítomnost*, Kutná Hora 1887.

Německý badatel Joseph Neuwirth⁹ napsal krátkou kapitulu o Sezemicích a jeho konventu v roce 1893. O devět let později přispěl svým článkem do časopisu *Method* August Sedláček.¹⁰ Čtenáře seznámil s pamětmi kláštera, do svého bádání zahrnuje jak otázku zakladatele kláštera, tak osudy místních jeptišek. Z jeho poznatků vycházelo mnoho badatelů. Ostatně i dnes jsou jeho myšlenky stále aktuální. Byl to i Otomar Schiller,¹¹ který ve svém příspěvku vychází právě ze Sedláčka. Svou pozornost se snaží soustředit na analýzu architektury sezemického kostela, jelikož sám přiznává, že Sedláček téma dějin kláštera vytěžil. Z obou předešlých autorů čerpá František Karel Rosůlek ve své knize *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko III.*¹² Představuje nám zároveň historickou situaci Sezemic a život jejich obyvatel. Roku 1913 přináší Josef Kurka¹³ nové klíčové údaje vypovídající o způsobu založení kláštera a jeho historii. O rok později ve své další knize¹⁴ ve zkratce rekapituluje dosud známá fakta o sezemickém konventu. Ve vlastivědné okresní čítance nejen pro pardubickou mládež František Rosůlek¹⁵ seznamuje s bývalými kláštery na Pardubicku. Hovoří jak o Sezemicích, bývalém konventu, tak o farním kostele Nejsvětější Trojice. Vztah Elišky Rejčky k sezemickému klášteru a jeho pannám rozebírá ve své knize Jan Květ.¹⁶ Předkládá nové teze, které jsou předmětem mnoha diskuzí i v současné době.

Byla to patrně oprava farního kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích v letech 1940-1941, která odstartovala výrazný zájem badatelů o bývalý sezemický konvent s kostelem. Už v roce 1940 Václav Mencl publikuje svůj článek *Kostel Nejsv. Trojice v Sezemicích* v časopisu *Umění*.¹⁷ O rok později pak vychází důležitý sborník nákladem sezemického faráře Františka Štefana, *Památky kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích*.¹⁸ Podíleli se na něm významní badatelé tehdejší doby, za všechny lze jmenovat Josefa Tichého, Karla Gutha a v neposlední řadě Viktora Kotrbu. Sborník pojímá všechna důležitá témata, dozvídáme se o dějinách kláštera, o interiéru farního

---

⁹ Joseph Neuwirth, *Geschichte der bildenden Kunst in Böhmen vom Tode Wenzel III. bis zu den Hussitenkriegen I.*, Praha 1893, s. 447.

¹⁰ August Sedláček, *Paměti kláštera sezemického*, *Method* XXVIII, Praha 1902, s. 105-108.

¹¹ Otomar Schiller, *Památky kostela někdy klášterního v Sezemicích nad Loučnou*, *Časopis společnosti přátel starožitností českých v Praze* XI, 1903, s. 159-169.

¹² František Karel Rosůlek, *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko III*, Pardubice 1910, s. 392-402.

¹³ Josef Kurka, *Začátky klášterů sázavského, opatovského, podlažského, svatopolského a sezemského*, Praha 1913, s. 27-28.

¹⁴ Josef Kurka, *Archidiakonáty kouřimský, boleslavský, hradecký a diecéze litomyšlská*, Praha 1914, s. 625-627.

¹⁵ František Karel Rosůlek, *Našim i cizím*, Pardubice 1925, s. 38-42, 64.

¹⁶ Jan Květ, *Illuminované rukopisy královny Rejčky. Příspěvek k dějinám české knižní malby ve století XIV.*, Praha 1931, s. 27, 142.

¹⁷ Václav Mencl, *Kostel Nejsv. Trojice v Sezemicích*, *Umění* XIII, Praha 1940, s. 391-392.

¹⁸ *Památky kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích*, Sezemice 1941.

kostela a o jeho stavebním vývoji. Prostor je věnován i pravěkým obyvatelům města, faře a místní škole.

Kotrba ve svém bádání o sezemickém kostele pokračuje, publikuje články ve *Zprávách památkové péče*¹⁹ a v roce 1944 vydává sice malou rozsahem, ale velmi užitečnou publikaci²⁰ věnující se klášteru s kostelem. Vzněl tak do tématu nové poznatky a jeho práce se staly oporou v dalším bádání.

V letech 1968-1970 proběhlo statické zajištění kaple sv. Anny a sv. Antonína, které odhalilo nová fakta. Na jeho základě píše svou studii Marin Dobrev²¹ a představuje zcela nový pohled na stavební dějiny kláštera a kostela. Své místo našel sezemický kostel i v přehledu uměleckých památek z roku 1980.²² Průlomová fakt ale neobsahuje, katalogové heslo je věnováno především architektuře a sochařství kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích, prostor je dán i jeho barokní výzdobě.

V roce 1983 vychází kniha Jiřího Kuthana *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách*,²³ věnuje se především rozboru architektury, zabývá se ale také otázkou fundátora, čímž předkládá nové teze, a pokouší se stanovit rok založení ženského konventu. Sezemický kostel můžeme najít také ve sborníku, který byl vydaný k 850. výročí založení kláštera v Plasech. Kateřina Charvátová ve zkratce pojednává o historii kláštera²⁴ a Dobroslav Líbal se věnuje gotické architektuře.²⁵ Oba autoři ale nepřispívají do vývoje bádání novými poznatky.

Kolektiv autorů roku 1997 vydává *Encyklopedii českých klášterů*.²⁶ Miroslav Richter a Petr Sommer, autoři článku o sezemickém kostele, vycházejí především z bádání Viktora Kotrby²⁷ a Marina Dobreva.²⁸ V Líbalově katalogu gotické architektury²⁹ z roku 2001 naše téma nalézáme také, setkáváme se tu s detailním

---

¹⁹ Viktor Kotrba, Oprava a výzkum farního kostela v Sezemicích, *Zprávy památkové péče* VI, 1942, s. 9-10.

²⁰ Viktor Kotrba, *Sezemice*, Praha 1944.

²¹ Marin Dobrev, Kostel v Sezemicích, *Památky a příroda* I, Praha 1976, s. 466-473.

²² Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech. P/Š.*, Praha 1980, s. 312-313.

²³ Jiří Kuthan, *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách. K problematice cisterciácké stavební tvorby*, Praha 1983, s. 207-217.

²⁴ Kateřina Charvátová, Sezemice. Historie, in: *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydaný k 850. výročí založení kláštera v Plasech* (sestavila Daniela Hloušková), Praha 1994, s. 101-102.

²⁵ Dobroslav Líbal, Sezemice. Architektura, in: *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydaný k 850. výročí založení kláštera v Plasech* (sestavila Daniela Hloušková), Praha 1994, s. 103-104.

²⁶ Miroslav Richter - Petr Sommer, Sezemice (Pardubice). Zaniklý konvent cisterciáček a P. Marie (dnes Nejsvětější Trojice), in: Dušan Foltýn – Petr Sommer – Pavel Vlček, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 635-637.

²⁷ Kotrba (pozn. 19).

²⁸ Dobrev (pozn. 21).

²⁹ Dobroslav Líbal, *Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek*, Praha 2001, s. 448-449.

popisem architektury a skulptury, prostor je tu věnován i počátkům bývalého konventu. Oldřich Ullrich, sezemický rodák, přispívá v roce 2005 do časopisu *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*³⁰ a shrnuje doposud známá fakta o sezemickém klášteře. O několik měsíců později rekapituluje také bádání o kostele Nejsvětější Trojice v Sezemicích,³¹ nicméně u obou zmíněných článků není použit poznámkový aparát.

Za jednu z nejdůležitějších, a v mnoha směrech obohacujících, považuji knihu Kateřiny Charvátové.³² Odbornice na cisterciácký řád, na rozdíl od svých kolegů, přichází s úplně novými tématy týkajícími se sezemického kláštera. Svým čtenářům předkládá nové poznatky o životě místních panen a o majetkové držbě kláštera a jeho ekonomice. Žádný předchozí badatel se v takovém rozsahu nezabýval sezemickými jeptiškami. Charvátová čtenářům přibližuje jak osobní spory mezi pannami, tak ekonomická rozhodnutí, kterým musely čelit. Snaží se rekonstruovat majetkové vlastnictví kláštera a jeho ekonomické hospodaření. Věnuje se také rozboru architektury a dějinám cisterciáckého konventu, kde se Charvátová vyjadřuje k otázce zakladatele kláštera.

---

³⁰ Oldřich Ullrich, Sezemický klášter, *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, roč. 40., č. 7/8, Pardubice 2005, s. 182-187.

³¹ Oldřich Ullrich, Kostel Nejsvětější Trojice v Sezemicích, *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, roč. 40, č. 11/12, Pardubice 2005, s. 310-318.

³² Kateřina Charvátová, *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420. II. Kláštery založené ve 13. a 14. století*, Praha 2014, s. 377-405.

3. Dějiny kláštera Panny Marie v Sezemicích

Sezemický cisterciácký klášter ležel v městečku na soutoku Labe a Loučné ve východních Čechách. Podél těchto řek vedly prastaré kupecké stezky, a proto tato oblast lákala k osídlení už před dávnými lety. Archeologické nálezy dokládají, že tento kraj byl kolonizován již před počátkem našeho letopočtu. Nejstarší písemná zchovalá zpráva o Sezemicích pochází z roku 1227, kdy jejich vlastníkem byl Kojata z rodu Hrabišiců. Ten vesnici odkázal cisterciáckému klášteru v Sedlci u Kutné Hory.³³

V průběhu 13. století, v době vlády posledních Přemyslovců, nastal velký rozkvět českého státu. Český král a ostatní feudálové zakládali nová města a vesnice, stavěli kostely a kláštery.³⁴ O založení ženského cisterciáckého kláštera v Sezemicích se bohužel žádné prameny nedochovaly. Neznáme přesné datum vzniku ani jméno zakladatele. Badatelé³⁵ se však domnívají, že tomu tak bylo v první polovině 60. let 13. století, či těsně kolem roku 1265. V roce 1267 totiž požádal pražský biskup generální kapitulu o připojení existujícího kláštera k řádu cisterciáků, tudíž můžeme s jistotou povědět, že k založení došlo právě před tímto datem.³⁶ Avšak Jiří Kuthan zasazuje počátek kláštera už do první poloviny 13. století. Domnívá se tak proto, že mezi založením a přivtělením k řádu častokrát proběhla u ženských cisterciáckých klášterů dlouhá doba.³⁷ Po tomto roce ale další zprávy o ženském konventu utichají na dlouhých 65 let s jedinou výjimkou – dochoval se majestát Václava II. z roku 1298, kterým navrácí čtyři masné krámy v Jaroměři dcerám Anežce a Perchtě, oběma žijícím v sezemickém klášteře.³⁸

Co se týče otázky zakladatele kláštera, k domněnkám mohou být nápomocny³⁹ erby na svornících v obou kaplích sezemického kostela – v kapli sv. Antonína a v kapli sv. Anny. Je velmi pravděpodobné, že konvent založila šlechtická rodina, nikoliv panovnická. K této myšlence vedou hned dva důvody, jde především o měřítko fundace a skutečnost, že město nikdy nepatřilo ke královské komoře.⁴⁰

---

³³ Ullrich (pozn. 30), s. 182.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Charvátová (pozn. 32), s. 381; Ullrich (pozn. 30), s. 182.

³⁶ Charvátová (pozn. 32), s. 381.

³⁷ Kuthan (pozn. 23), s. 207.

³⁸ Sedláček (pozn. 10), s. 105.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Charvátová (pozn. 32), s. 378. Sezemický řeholní dům neodváděl královskou berni. Přímý doklad o soukromém postavení Sezemic dokládá soupis důchodů královské komory z roku 1471, kde je sezemický konvent uveden jako nekrálovská instituce. Charvátová (pozn. 32), s. 378.

August Sedláček uvádí jako zakladatele kláštera pány z Kostomlat a Meziříčí.⁴¹ Mutina z Kostomlat se stal předchůdcem pánů z Dobrušky, kteří vlastnili podobný erb, jenž můžeme spatřit v kapli sv. Anny, a nápadně se podobá znaku samotného města Sezemice. [obr. 3] Nicméně Viktor Kotrba považuje za zakladatelku kláštera sv. Zdislavu, která byla dcerou Přibyslava z Křižanova. Soudí tak podle erbů na svornících v kapli sv. Antonína.⁴² Jiří Kuthan upozorňuje, že erby mohou vypovídat jen o stavebnících samotných kaplí, nikoliv fundátorech kláštera samotného.⁴³ Kateřina Charvátová upozorňuje, že svorníky nemůžou být pramenem, který by o zakladatelích kláštera vypovídal přímo. Svorníky totiž pocházejí až ze 14. století, tudíž vznikly později než klášter samotný.⁴⁴ Charvátová ale dodává, že jiné prameny než tyto erby neexistují a pokouší se přes výhrady interpretovat, co symbolizují. Přiklání se na stranu Augusta Sedláčka a hledá fundátora v okruhu Sezemy z Kostomlat a jeho nástupce Mutiny z Kostomlat. Byl to právě Mutina, který se stal předchůdcem rodu pánů z Dobrušky, jejichž erb zdobí jak kapli, tak samotné město Sezemice. Zároveň ale Charvátová nevyklučuje spoluúčasť členky markvartického rodu. Indicií je erb lvice v kapli sv. Antonína a filiační napojení řeholního domu na rodový klášter Markvarticů v Hradišti nad Jizerou.⁴⁵

Kateřina Charvátová dále ve své úvaze připouští možnost zakladatelky v podobě manželky nebo dcery Sezemy z Kostomlat. Pokud by zakladatelek bylo více, pak upozorňuje na příbuzenský okruh jak Sezemy tak Mutiny z Kostomlat. Bohužel jde ale o pouhé hypotézy, které by potřebovaly větší oporu v pramenech.⁴⁶

Klášter byl založen v 60. letech 13. století, jistě před rokem 1267, neboť tehdy požádal pražský biskup generální kapitolu o připojení existujícího kláštera k cisterckému řádu.⁴⁷ Nicméně český cistercký řád nerad do svých řad přibíral ženská opatství⁴⁸ a svolení poskytoval obvykle pouze na základě přímluvy nějaké významné osoby - tou se stal pražský biskup Jan III. Inkorporace⁴⁹ se však uskutečnila až po dvou letech, proběhlo totiž několik nesplněných nařízení generální kapituly týkající se

---

⁴¹ Sedláček (pozn. 10), s. 106.

⁴² Kotrba (pozn. 20), nestránkováno.

⁴³ Kuthan (pozn. 23), s. 207.

⁴⁴ Charvátová (pozn. 32), s. 378.

⁴⁵ Ibidem, s. 380.

⁴⁶ Ibidem, s. 381.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Na rozdíl od obecného trendu se ženská větev řádu v Čechách příliš neprosadila. Když pomineme královský Marienthal, který dnes již k České republice nepatří, vznikly na území Čech jen dva soukromé kláštery – Pohled a Sezemice. Charvátová (pozn. 32), s. 333.

⁴⁹ Přivtělení k řádu

vizitace. Sezemický konvent se tak po dvou letech stává nedílnou součástí řádu a po celou dobu, až do jeho zániku, byl spojen filiační vazbou s klášteřem v Hradišti nad Jizerou, pod který spadal.⁵⁰

Sezemický řádový dům byl zřícen, stejně jako klášter cisterciáček v Pohledu a na Starém Brně, při starším farním kostele. Dokládá to bula Bonifáce IX. z roku 1397.⁵¹ Papežská listina dosvědčuje, že příjmy z farního kostela Nejsvětější Trojice připadly jeptiškám při jeho založení.⁵² Spojení farního kostela s ženským klášteřem nebylo u tohoto řádu nikterak neobvyklé, u ženské větve cisterciáckého řádu se s ním setkáváme často.⁵³ Dle řádových statutů měly být všechny chrámy zasvěceny Panně Marii. V letech 1375-1379 vznikl v deskách zemských zápis, kde je klášter v Sezemicích nazýván konventem Panny Marie.⁵⁴ Z toho vyplývá, že farní kostel byl již postaven a svou funkci si uchoval. S povolením biskupa pak postoupil nově zakládanému ženskému ústavu, který se potýkal s nedostatkem finančních prostředků na výstavbu nového chrámu. Proto ke starému farnímu kostelu přistavěl mariánskou kapli, jež byla přístupná jak z klášteřa, tak z kostela.⁵⁵

Informace, ze kterého klášteřa přišly sestry do Sezemic, se nezachovala. Badatelé však považují nejpravděpodobnějším výchozím prostorem Moravu, kde v té době existovaly již dva ženské cisterciácké konventy, a to Oslavany a klášter Porta Coeli u Tišnova. August Sedláček se přiklání k první zmíněné variantě, naopak Josef Kurka k té druhé. Spojuje založení sezemického klášteřa s rodem moravských pánů z Lomnice, sídlících právě nedaleko Tišnova.⁵⁶

Nedochovala se ani zpráva o majetkových poměrech sezemických sester.⁵⁷ Podle nevelké držby i v pozdním období se předpokládá, že byly skrovné a patrně šlo o jednu či několik málo lokalit stejně jako v Pohledu. Podle urbáře pardubického panství z roku 1496 se však dozvídáme, že klášter vlastnil v roce svého zániku samotné Sezemice, Počáply, Lukovnu, Choteč, Lány, Malé i Velké Koloděje, Časy, Zminné, Kladinu a dvůr v Komárově.⁵⁸

---

⁵⁰ Charvátová (pozn. 32), s. 381.

⁵¹ Kuthan (pozn. 23), s. 207.

⁵² Kurka (pozn. 13), s. 27.

⁵³ Kuthan (pozn. 23), s. 207.

⁵⁴ Kurka (pozn. 14), s. 626.

⁵⁵ Richter - Sommer (pozn. 26), s. 636.

⁵⁶ Kurka (pozn. 14), s. 626.

⁵⁷ Charvátová (pozn. 32), s. 381.

⁵⁸ Sedláček (pozn. 10), s. 106.

Stejně jako ve většině českých klášterů ve 30. a 40. letech 14. století, si jeptišky v Sezemicích procházely krizovým obdobím. Ekonomická situace byla natolik špatná, že nezbývaly prostředky ani na základní životní potřeby. Sestry si navíc stěžovaly na vpády lupičů, kteří odcizovali koně i dobytek. Klášter postupem času chátral a finance na jeho opravu nezbývaly. Před rokem 1333 postihly ústav požár a vichřice, abatyše se tedy rozhodla oslovit samotného papeže Jana XXII. Ten domu udělil odpustky pro ty, kteří přispějí na opravu poničeného konventu.⁵⁹ Dokonce i královna Eliška Rejčka darovala ústavu 30 kop grošů, 20 kop na opravu budov, dalších 10 mělo být rozděleno mezi sestry, jenž odslouží zádušní mši za zesnulou královnu.⁶⁰

Eliška Rejčka poznala ženský klášter v Sezemicích během svého pobytu v Hradci Králové. Jan Květ nevylučuje, že královna při svém pozdějším pobytu v Brně a založení kláštera na Starém Brně přivedla jeptišky do starobrněnského konventu právě ze Sezemic. Dále Květ uvádí, že benediktinská iluminátorská dílna v Opatovicích nad Labem mohla vytvořit rukopisy královny Rejčky podle cisterciáckých předloh, myšleno z knih, které ženský klášter v Sezemicích vlastnil.⁶¹

Díky zápisu z poloviny 14. století, jenž vznikl v souvislosti s formováním litomyšlské diecéze, víme, že klášter v Sezemicích obývalo deset jeptišek a abatyše.⁶² Zachovalo se také několik málo pramenů, které nám dokládají jména některých sester. V roce 1298 žily v sezemickém konventu dvě panny Anežka a Perchta, dcery Geralta Dlouhého, měšťana z Jaroměřic.⁶³ Nejstarší známou abatyší je Anna I., klášter vedla kolem let 1375-1379. Její nástupkyní se v roce 1394 stala Sofie, dále pak Anna II. a Markéta, protivnice své předchůdkyně.⁶⁴ Nicméně je nutné poznamenat, že August Sedláček a Oldřich Ullrich nazývají abatyši Sofii Žofii.⁶⁵

Během vlády Karla IV. se sezemickému řeholnímu domu poměrně dařilo. Roku 1360 sám císař konventu potvrdil všechna privilegia a statky. Opatství začínalo rozšiřovat své majetkové poměry z vlastních finančních prostředků a patrně si i vytvářelo rezervy. Kateřina Charvátová se domnívá, že alespoň část investic můžeme spojovat s věnem některé ze sester. Je totiž obecně známo, že dívky vstupující do

---

⁵⁹ Ibidem, s. 385.

⁶⁰ Sedláček (pozn. 10), s. 106.

⁶¹ Květ (pozn. 16), s. 27.

⁶² Charvátová (pozn. 32), s. 385.

⁶³ Sedláček (pozn. 10), s. 107.

⁶⁴ Charvátová (pozn. 32), s. 391-393.

⁶⁵ Sedláček (pozn. 10); s. 106; Ullrich (pozn. 30), s. 184. Myslím si, že se tomu tak stalo při latinském překladu originálu. Mezi jmény je totiž jen nepatrný rozdíl - Sophia a Sofia.

kláštera přinášely svému konventu věno.⁶⁶ Konec 14. století je ale ve znamení nesnáží. Pravděpodobně kvůli velice nákladným opravám a přestavbám kláštera se konvent opět ocitl ve finanční krizi. Dochovala se zpráva o tom, že abatyše Sofie (Žofie) si půjčila celých 100 kop grošů od mlynářky Kateřiny.

V bule papeže Bonifáce IX. z 13. 4. 1397 se dozvídáme, že duchovní správce klášterního kostela si veškeré důchody a prožitky z kostela ponechával sám pro sebe. Abatyše Markéta si ale celou situaci nenechala líbit a podala stížnost do Říma. Markéta byla vyslyšena a kaplan mohl být ze svého úřadu sesazen a na jeho místo navržen nový, kterého biskup jmenoval za správce klášterního kostela.⁶⁷

Dne 28. 4. 1421 bylo dobyto královské město Chrudim a husité táhli dál na sever. Na začátku května roku 1421 dorazili do Sezemic, město dobyli a vypálili. Kronika Vavřince z Březové celou událost zachycuje pouze stručně. Až o 150 let později uvádí Hájek z Libočan příběh o tom, že vojsko zničilo klášter a zajalo 13 panen. Na příkaz samotného Jana Žižky pak mělo být všech 13 jeptišek svázáno a utopeno v řece pod klášterem. Pražští hejtmané se však nad sestrami slitovali a propustili je. Cisterciačky pak našly útočiště v dominikánském klášteře v Hradci Králové. Kateřina Charvátová však tento příběh považuje za pouhou pověst. Domnívá se, že počet třinácti panen je více než nevěrohodný. Navozuje totiž představu ideálního složení kláštera – 12 jeptišek a abatyše, 12 apoštolů a Kristus. Zároveň doplňuje, že Hájek historické zprávy často upravoval, proto nemůžeme tento příběh považovat za pravdivý.⁶⁸ Zachovala se bula papeže Bonifáce IX., ve které se dozvídáme o sporu abatyše s duchovním správcem klášterního kostela. Můžeme tedy přepokládat, že alespoň některé sestry se zachránily a s nimi i několik spisů.⁶⁹

Spolu s konventem byl zničen i nevelký archív. Celou pohromu pak „přežil“ pouze klášterní kostel. Zboží sezemického konventu připadlo Divišovi Bořkovi z Miletínka, zakladateli hradu na Kunětické hoře. Naděje na obnovení kláštera utichly v roce 1436, kdy císař Zikmund potvrdil Divišovi držení zboží kláštera v Sezemicích.⁷⁰ August Sedláček se domnívá, že s tímto rozhodnutím byly zničeny i paměti, které cisterciačky zachránily při husitském tažení v květnu roku 1421.⁷¹

---

⁶⁶ Charvátová (pozn. 32), s. 385.

⁶⁷ Ullrich (pozn. 30), s. 184.

⁶⁸ Charvátová (pozn. 32), s. 386.

⁶⁹ Ullrich (pozn. 30), s. 184.

⁷⁰ Ibidem, s. 185.

⁷¹ Sedláček (pozn. 10), s. 108.

4. Stavební vývoj a analýza kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích

Místo bývalého opatství se nachází nedaleko soutoku Labe a Loučné. Z původního areálu se zachoval pouze kostel. Ten sloužil jak potřebám farnosti tak jeptiškám. Klášterní budovy se nezachovaly, avšak předpokládá se, že obytné budovy byly situovány při jižní straně kostela a hospodářská stavení pak konvent vybudoval v severozápadní části farní zahrady. Nasvědčují tomu vyorané cihly, dlaždice a kurky, nalezen byl i základ silné zdi vedoucí od jihovýchodního rohu hlavní lodi šikmo do polí.⁷² Přesnou rozlohu a umístění původních klášterních staveb však nelze určit bez archeologického průzkumu, který pracovníci Východočeského muzea plánují již několik let.

Farní kostel Nejsvětější Trojice je orientovaná jednolodní stavba, sestávající z poměrně dlouhé obdélníkové lodi (26 m) a polygonálně uzavřeného presbytáře. Na jižní straně se nachází kaple sv. Antonína, v dnešní době slouží sakristii, a na straně severní je přistavěna kaple sv. Anny s drobnou oltářní kapličkou, kaple však netvoří symetrické protějšky. K západnímu průčelí lodi byla v 19. století přistavěna předsíň čtvercového půdorysu. [obr. 7]

Kostel Nejsvětější Trojice v Sezemicích prošel několika opravami a přestavbami, z nichž některé značně narušily původní ráz kostela,⁷³ nicméně jeho středověké jádro zůstalo uchováno.⁷⁴ V postupném stavebním vývoji došlo ke zvýšení úrovně podlahy, k přístavbám a důkladné barokizaci kostelní lodi. Roku 1726 byly nahrazeny gotické žebrové klenby v presbytáři valenou klenbou s výsečemi a v hlavní lodi vybudován segmentový rákosový strop ozdobený roku 1784 Kramolinovými freskami. I ostatní středověké stavební články jako opěráky, římsy a okna zasáhla barokní přestavba. Jelikož obě boční kaple měly podřízenou funkci, před těmito zásahy byly ušetřeny.⁷⁵

Z této doby se v archivu Pražského hradu zachovaly plány na barokní přestavbu⁷⁶ a mezi nimi také pohled na severní zeď kostela. Tato kresba, byť ne příliš kvalitní, ukazuje v oknech presbytáře nedefinovatelné gotické kružby a nad kaplí sv. Anny

⁷² Viktor Kotrba, O stavebním vývoji kostela Nejsv. Trojice v Sezemicích, in: *Památky kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích*, Sezemice 1941, s. 32.

⁷³ Ullrich (pozn. 31), s. 310.

⁷⁴ Kuthan (pozn. 23), s. 209.

⁷⁵ Ibidem.

⁷⁶ *Plány na barokní přestavbu kostela Nejsvětější Trojice*, Sezemice, Stará plánová sbírka, Sg. 239, Inv. č. 1-6, Foto: O. Příbyl 2013, Archiv Pražského hradu.

dřevěnou nástavbu, která sloužila snad jako zvonice. Na západ od ní se k této kapli připojuje obdélníkový přístavek s arkádami, patrně předsíň, nad níž je lodžie. [obr. 8]

Roku 1873 byl kostel podroben důkladné renovaci pod vedením Františka Schmoranze, jeho zásahy ale nikterak nenarušily ani jednu z kaplí sezemického kostela. Při této opravě Schmoranz odhalil dveře klenuté gotickým obloukem ve zdi za kazatelnu, jejich pískovcové ostění mělo velmi opotřebované otvory od závory.⁷⁷

Presbytář i obě boční kaple jsou vybudovány běžným způsobem staveb 14. století, a sice lomovým zdivem.⁷⁸ Avšak při opravě farního kostela v letech 1940-1941 byly v západní části lodi zjištěny pozůstatky starší stavby z cihlového materiálu. Tato starší partie je dobře patrná na jižní straně kostela, kde výrazný ústupek odděluje západní část od později přistaveného východního dílu, jehož zeď je silnější.⁷⁹ V západní části této starší stavby měla být patrně zbudována tribuna. Jsou tu totiž založena cihlová klenební čela, dvě při vnitřním líci západní zdi a po jednom v jižní zdi u jihozápadního koutu lodi a v severní zdi u koutu severozápadního. Z toho vyplývá, že tato část lodi měla být opatřena dvěma křížovými klenbami, podepřenými středním pilířem.⁸⁰ Toto klenutí ale pravděpodobně nebylo provedeno, jelikož tribuna nebyla vyklenuta. Byl zde položen jen plochý trámový strop, jak prozrazují kapsy pro uložení trámů odkryté v severní zdi.⁸¹ Pozůstatky nejstarší části kostela nemají dnes téměř žádný architektonický detail, který by pomohl určit dobu vzniku. Napovědět mohou pouze dvě úzká okna, která osvětlovala prostor pod kruchtou, v dnešní době však zazděná patrně z doby barokní přestavby. Otvory mají jednoduchá šikmá ostění, dvakrát odstupněný parapet a velmi archaický půlkruhový záklenek, vyříznutý z vodorovných vrstev cihel.⁸² Ještě románský tvar oken odkazuje do doby před rokem 1250. Kuthan do této doby také zasazuje tvar klenebních čel, která jsou ještě půlkruhová, nikoliv zahrocená.⁸³

V této části kostela byla při průzkumu v roce 1941 zjištěna původní úroveň kostela, leží asi 75 cm pod dnešní dlažbou. Sondy zaměřené na vnějšek kostela odhalily, že i průčelí je vystavěno z cihlového materiálu. Dále byl objeven na jižní straně, pod

---

⁷⁷ Kopecký (pozn. 8), s. 58-59.

⁷⁸ Kotrba (pozn. 19), s. 10.

⁷⁹ Kuthan (pozn. 23), s. 209.

⁸⁰ Kotrba (pozn. 72), s. 38.

⁸¹ Kuthan (pozn. 23), s. 209.

⁸² Kotrba (pozn. 72), s. 38.

⁸³ Kuthan (pozn. 23), s. 210.

úrovni dnešního terénu, pískovcový sokl, který měl podle Viktora Kotrby zcela románský charakter.⁸⁴ Dnes již zabetonován.

Cihlová stavební technika před polovinou 13. století byla v českém prostředí velmi výjimečným a vzácným jevem, a proto se Jiří Kuthan domnívá, že nejstarší část farního kostela v Sezemicích patří zřejmě k prvním dokladům cihlové architektury, kterou v Čechách známe.⁸⁵ Nelze vyloučit, že jádro kostela bylo vystavěno ještě před založením kláštera a přestavba kostela proběhla již pod jeho patronací, kdy prostor lodi byl zvětšen prodloužením směrem na východ. Samotná výstavba obvodního zdiva lodi zřejmě proběhla ve dvou fázích, jelikož spodní část přistavené jižní zdi je silnější než část horní. Do této přestavby spadají i dva prosté opěrné pilíře na severozápadním a jihozápadním nároží lodi, další opěrák byl pak připojen ke zdi severní.⁸⁶

Mezi lety 1968-1970 probíhalo statické zabezpečení sezemického kostela a další dílčí opravy. Kolem poloviny 20. století se změnila konzistence zeminy a kvůli hlubokému příkopu, který byl v blízkosti kostela vykopán, došlo k vysušování terénu a zmenšení únosnosti půdy, to způsobilo sesedání stavby. Vznikl složitý pohyb celého kostela a velké poruchy utrpěly především boční kaple, které neměly pružnou dřevěnou klenbu jako hlavní loď a její silnější a souvislejší zdivo. Hrozilo tak zřícení obou kaplí, nebo minimálně vznik nenapravitelných škod.⁸⁷

Při provádění výkopů u dnešního presbytáře památkáři odhalili části základů starší stavby, pravděpodobně východního závěru původního chrámu. Šlo o lomové zdivo a velký základový kvádr, který mohl pocházet z některého opěrného pilíře závěru.⁸⁸ Dobrev dodává, že kamenné části kostelního celku, tj. východní část lodě, presbytář a obě kaple lemuje kamenná podokenní římsa, která je u kaple sv. Antonína asi o 130 cm níže a samotná kaple je podstatně nižší než kostel a kaple sv. Anny. Na základě těchto indicií a celkového půdorysu stavby se Dobrev domnívá, že kaple sv. Antonína má do určité míry izolované postavení ve stavebním celku a patří tak k jiné dispozici. Klenební systém, profilace žeber, charakter konzol, ostění oken a především pojetí utvoření prostoru kapli zasazuje před polovinu 14. století, přesněji mezi roky 1340-50.⁸⁹

---

⁸⁴ Kotrba (pozn. 72), s. 38.

⁸⁵ Kuthan (pozn. 23), s. 210

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ Dobrev (pozn. 21), s. 466.

⁸⁸ Ibidem, s. 468.

⁸⁹ Ibidem.

V závěrečné etapě této opravy byly odkryty a znovu otevřeny dva průchody na západní straně sv. Antonína, symetricky proti sobě ležící, jeden na severu k lodi, druhý na jihu. Oba rámované pískovcovým ostěním a osázené ve stejné výšce.⁹⁰

---

⁹⁰ Ibidem, s. 466.

4.1. Loď kostela

Při opravách chrámu pod vedením Karla Gutha v roce 1941 bylo v západní části lodi, pod třemi vrstvami omítek, nalezeno cihlové lícované zdivo. [obr. 20, 21, 22] Na rozdíl od zbytku stavby, jenž je proveden z lomového kamene, bylo cihlové zdivo nalezeno po celé západní zdi lodi, a to vně i uvnitř, a také ve značné délce na obou bočních stěnách. Klenební čela, stejně jako obvodní zdi této původní stavby, byla zbudována z cihel o rozměrech 27 x 12,5 x 9 cm vázaných tak, že po dvou běhounech (nejdelší strana cihly) následuje vazák (čelo cihly) a spodní vrstva je proti horní posunuta o čtvrtinu délky vazáku doprava, vzniká tak diagonálně stupňovaná kresba. Tato základní osnova sice převažuje, ale není do důsledku všude dodržována.⁹¹ Běhouny mají barvu sytě cihlově červenou, čela některých vazáků jsou pokryta hrubou hnědozelenou glazurou. Díky pevnému systému spar došlo k zvýšení dekorativnosti zdi. Malta mezi cihlami je plasticky vytlačena.⁹²

Rozměry cihlového materiálu se nejvíce podobají cihlám nymburských hradeb (po roce 1257).⁹³ Způsob vazby a spárování jsou rázu vysloveně raně gotického. Archaický ráz oken a profilu tmože spolu s použitou technikou nikterak nevyklučují dataci blízko k polovině 13. století.⁹⁴ Vyspělost cihlové techniky s vědomím využití všech jejích možností pro dekorativní účinek barevnosti materiálu a okázalá jednoduchost stavby ve vnitřku chrámu nesou veškeré znaky řádové architektury cisterciáků, která tímto způsobem staví zejména od počátku 13. století v oblasti kolem Baltského moře až hluboko na východ.⁹⁵

Použitá cihlová technika v Sezemicích navazuje patrně na stavební vývoj severoněmeckých a polsko-slezských zemí. Spojení výstavby ploch z cihel s použitím tesaného kamene pro profilované detaily je příznačné právě pro kraje slezské, odkud snad můžeme tuto filiaci odvozovat.⁹⁶ Kostel byl založen jako jednolodní stavba, velmi oblíbená u ženských klášterů. Za všechny můžeme jmenovat například klášter premonstrátek Rosa Coeli v Dolních Kounicích a klášter dominikánek s kostelem sv. Anny v Praze. Technika cihlové stavby byla také velmi oblíbená u cisterciáků v oblasti na sever od dnešní České republiky, například klášter Lehnin a Dobrilung po

---

⁹¹ Kotrba (pozn. 72), s. 37.

⁹² Kotrba (pozn. 20), nestránkováno.

⁹³ Kotrba (pozn. 72), s. 39.

⁹⁴ Kotrba (pozn. 20), nestránkováno.

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ Ibidem.

roce 1220, konvent Eldena v Pomořansku a klášter Trebnitz ve Slezsku mezi lety 1214-1241.⁹⁷

V úvahu ale přicházejí také vztahy s chórem katedrály sv. Jana Křtitele ve Vratislavi, který byl vybudován pod silným vlivem architektury cisterciáků v letech 1244-1272. Vnitřní stěny tamního presbytáře vykazují podobnou úpravu jako v Sezemicích s částečným použitím barevně odlišných cihel a pečlivým, plasticky vystupujícím vyspárováním.⁹⁸

Nová a monumentálnější stavební aktivita v rámci kostela Nejsvětější Trojice se uskutečnila v průběhu první třetiny 14. století, ze které pochází nynější presbytář i loď kostela, s výjimkou její západní části.⁹⁹

4.2. Presbytář

Statickou stránku kněžiště zajišťuje šest opěráků, které jsou jednou odstupněny a ukončeny pultovou proláklou stříškou. [obr. 9, 10] Presbytář osvětluje šest barokizovaných oken. Původně šlo ale o trojdílná gotická okna, která sahala značně níže, jak můžeme vidět díky zachovaným zbytkům podokenní římsy. [obr. 18] Okraj okna, odkrytého při opravě v roce 1941, zlobí malovaný vegetabilní motiv s ostrými trojhrannými listy a tenkými stonky s kvítky. Zachovaly se také dva gotické konsekrační kříže s opsaným kruhem. Stěny pod okny byly zdobeny malovanou závěsovou draperií.¹⁰⁰ Kněžiště se skládá z obdélného pole a pětibokého závěru, jeho korpus spočívá na z vnějšku patrném soklu z tesaného kamene, který obíhá i okolo opěráků umístěných na rozhraní mezi obdélným polem a závěrem a na nárožích závěru. Na východě se loď otevírá nověji upraveným triumfálním obloukem do presbytáře. Původní profilace triumfálního oblouku byla zjištěna při opravě na jeho severním boku, který byl členěn vyžlabením.¹⁰¹

Původní klenba presbytáře se nedochovala, v půdním prostoru jsou nepatrné zbytky klenebních čel, ale ty o původním charakteru kleneb mnoho nevyprávějí.¹⁰² Při opravě vnitřních prostor chrámu v roce 1941 byla v presbytáři na meziokenním pilíři severní stěny odkryta stopa pískovcové přípory, která byla odsekáním zarovnána se

---

⁹⁷ Kotrba (pozn. 72), s. 39.

⁹⁸ Kotrba (pozn. 20), nestránkováno.

⁹⁹ Líbal (pozn. 29), s. 449.

¹⁰⁰ Kotrba (pozn. 72), s. 33, s. 37.

¹⁰¹ Kuthan (pozn. 23), s. 210.

¹⁰² Ibidem.

zdivem při barokizaci kostela v roce 1721. Přípora byla jednoduše ukončena asi 5,5 m nad dlažbou presbytáře, stopy po konzole ale nebyly zjištěny.¹⁰³

Při těchto opravách byl odryt plochý výklenek, na jižní straně presbytáře, překlenutý půlkruhovým obloukem. Na ploše výklenku je technikou fresco-secco vymalována postava anděla s krásnými kadeřemi. V ruce drží kaditelnici a pásku s nápisem „In principio Deus erat verbum.“ (Na počátku bylo slovo.) provedeným gotickou minuskulí.¹⁰⁴ [obr. 19] Freska tu spojuje motivy pozdně gotické s ideálem krásy, povšimnout si můžeme oděvu z pokročilejší doby, a proto Viktor Kotrba tuto malbu řadí do doby kolem roku 1500. Jednalo se patrně o sedile, které při zvýšení úrovně dlažby kostela o zhruba 75 cm při barokní přestavbě, nebo mnohem dříve, pozbylo svého významu, a proto bylo zazděno.¹⁰⁵

4.3. Kaple sv. Antonína

Jak dokládají písemné prameny, po roce 1333 sezemické sestry přistoupily k zásadní opravě a úpravě kostela, jenž byl zchátralý, a navíc poničený požárem a vichřicí. V rámci těchto úprav byla zřejmě na jižní straně lodi přistavena kaple sv. Antonína, dnes sloužící jako sakristie.¹⁰⁶ Jedná se o malou gotickou kapli s pěti opěráky, jednou odstupněnými, z nichž jeden je postaven přes roh kaple. Stejně jako opěráky presbytáře mají i tyto proláklou stříšku.

Kaple sv. Antonína se skládá z obdélného pole a stejně širokého pětibokého závěru. Obdélné pole je sklenuto křížovou klenbou s paprscitým závěrem. [obr. 23, 24] Klínová, po stranách vyžlabená, žebra jižní kaple vybíhají na polygonálních konzolách s lidskými maskami a na profilovaných krycích deskách.¹⁰⁷ Žebra se ve vrcholu sbíhají ve dva svorníky, které jsou opatřeny dvěma erby, a sice západní erb se znakem Ivíce¹⁰⁸ a východní se znakem sedmiperutého křídla. August Sedláček se domníval, že znak se sedmiperutým křídlem vlastnili páni z Lomnice a Meziříčí.¹⁰⁹ Osm žeber dosedá na konzoly, z nichž 6 zdobí lidské hlavy, jedna je opatřena erbem se znakem křídla (jako ve svorníku) a druhá má podobu jehlance. Rozeznáváme tu několik diferencovaných

---

¹⁰³ Kotrba (pozn. 72), s. 36-37.

¹⁰⁴ Ibidem, s. 37.

¹⁰⁵ Ibidem.

¹⁰⁶ Charvátová (pozn. 32), s. 402.

¹⁰⁷ Líbal (pozn. 25), s. 103.

¹⁰⁸ Znak se symbolem Iva vlastnilo několik českých i moravských rodů. Měli ho páni z Náchoda a z Kostelce a rod Veselických. Na Moravě pak Sirotkové a páni z Wehingen. Kuthan (pozn. 23), s. 216.

¹⁰⁹ August Sedláček, *Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty. Sv. 1.*, Praha 2001, s. 225.

typů – ženský obličej, ženskou hlavu v kápi, mužskou hlavu s knírem apod. Charakter kamenické práce není však nikterak výjimečný, spíše naopak. Jiří Kuthan hovoří o schematickém a zamlženém podání fyziognomie. Jehlancová konzola, v koutě při severní straně východního boku závěru, svou patrovostí připomíná články v mladší části východní lodi klášterního kostela ve Zlaté Koruně z první poloviny 14. století.¹¹⁰ Otomar Schiller se domníval, že konzoly s podobou lidských hlav se pojí k určitým historickým jménům,¹¹¹ nicméně tuto domněnku se nepodařilo potvrdit.

O slohové poloze kaple sv. Antonína v Sezemicích nejlépe vypovídá charakter oken.¹¹² Jejich ostění jsou členěna na hraně okosením a širokým, velmi výrazným výžlabkem. Vzorce všech kružeb jsou dvoudílné, nad dvojicí spodních dílů ukončených půlkruhovými či hrotitými obloučky s vepsanými jeptiškami spatřujeme v záklencích kruh, sférický čtyřúhelník, trojúhelník a kapkovitý útvar s vepsanými trojlisty. Tyto vzorce kružeb byly v české architektuře běžně užívány v průběhu první poloviny 14. století.¹¹³ [obr. 24, 25] Na základě této analýzy Jiří Kuthan datuje sezemickou kapli sv. Antonína už do průběhu druhé čtvrtiny 14. století.¹¹⁴

Při poslední opravě byly nově objeveny dva průchody v kapli sv. Antonína.¹¹⁵ [obr. 36, 37] Jeden v jižní zdi kaple při jihozápadním koutu, druhý přímo naproti, oba vysoko nad úrovní podlahy. Jižní průchod, klenutý poměrně vysokým segmentem provedeným z cihel, měl po obou stranách široké pískovcové ostění vysoké 194 cm. Práh průchodu je proveden z velmi pečlivě uspořádaných cihel stejných rozměrů jako u nejstarší západní strany kostela. Tytéž cihly byly použity na zazdění průchodu zvenčí, jedná se patrně o cihly ze zbořených budov konventu. Ze stejných cihel je pak vytvořena valená klenba protilehlého severního průchodu k lodi. Část ostění na východní straně tohoto otvoru, jenž se zachoval, zaujímá celou tloušťku stěny kaple. Z tohoto průchodu se dochovala jenom vrchní část pískovcového sedlového portálku s okosením. Jeho spodní partie byla vyjmuta při budování vchodu z kaple na kazatelnu při opravách v 18. století. Za portálkem se nachází průchod v tloušťce stěny lodě, široký asi jeden metr, celý z cihel s velmi pečlivě provedenou půlkruhovou valenou klenbou.

---

¹¹⁰ Kuthan (pozn. 23), s. 211.

¹¹¹ Schiller (pozn. 11), s. 166.

¹¹² Kuthan (pozn. 23), s. 211.

¹¹³ Ibidem, s. 212.

¹¹⁴ Ibidem.

¹¹⁵ Dobrev (pozn. 21), s. 468.

Severní průchod je o něco užší než jižní, nedovolovaly to konstrukční důvody. Jeho větší šířku neumožňuje hlavní vchod z kaple do kostela.¹¹⁶

Existence těchto průchodů není nahodilá, dispozice kaple s nimi počítá. Jako důkaz slouží asymetrické umístění západního okna. Četné nálezy rozsáhlých budov v dnešní farní zahradě, při provádění výkopů kolem kaple nebyly nalezeny památky po základech jiných budov, to jsou indicie k jedinému možnému vysvětlení – procházela tu komunikace z kláštera do kostela. Je jisté, že vysutá chodba či můstek z klášterní budovy vedl přes kapli. Z této chodby se pak vstupovalo na emporu, odkud se řádové sestry zúčastňovaly bohoslužeb.¹¹⁷ Na západní straně sezemické kaple sv. Antonína ve výšce odpovídající kruchtě byla v roce 1975 odkryta dvě okna vystavěna z cihel, jež měla pravděpodobně osvětlovat emporu. Nacházela se však ve velmi špatném stavu, proto byla znovu zazděna.¹¹⁸

4.4. Kaple sv. Anny

Kaple sv. Anny je přistavěna k severnímu boku kostelní lodi. Její půdorys tvoří obdélné pole, k němuž se na východě pojí drobný pětiboký presbytář. [obr. 9, 13, 14] Na čelní stěně této kaple jsou přistaveny tři opěráky, z nichž dva krajní jsou opět postaveny přes roh kaple.¹¹⁹ Jednou odstupněné opěráky mají jako ostatní proláklé pultové stříšky. Prostor samotné kaple osvětlují tři okna, která mají špalety členěné okosením a širokým zahloubeným výžlabkem stejně jako u kaple sv. Antonína. [obr. 39, 40, 41] Kružby severní kaple jsou však mnohem pokročilejší.¹²⁰ Západní okno zdobí dvoudílná kružba, jejíž obě části ukončují půlkruhové oblouky s vepsanými naspodu otevřenými trojlisty. Plochu záklenku pak vyplňuje kruh s vepsaným trojlistem, přičemž do každého listu rozety je vložen další trojlist. Vzorec tu tak vznikl neustálým vkládáním motivů do nadřazených rámců.¹²¹ Západní okno v severní zdi zdobí kružba s jednoduchým vzorcem. Nad dvěma poli ukončenými půlkruhy s vepsanými trojlisty je do záklenku vsazen kruh s vepsaným čtyřlístkem. V záklenku východního okna je

---

¹¹⁶ Ibidem.

¹¹⁷ Ibidem.

¹¹⁸ Ibidem, s. 471.

¹¹⁹ Kotrba (pozn. 20), nestránkováno.

¹²⁰ Kuthan (pozn. 23), s. 215.

¹²¹ Ibidem, s. 217. Podobné kružby můžeme vidět na kostele sv. Apolináře v Praze a na oknech presbytáře kostela sv. Jiljí v Třeboni. Václav Mencl, Vývoj okna v architektuře českého středověku, *Zprávy památkové péče XX*, 1960, s. 200, obr. 212.

sférický čtyřúhelník s vepsaným čtyřlístem, jehož každý díl má podobu dovnitř otevřeného trojlistu.¹²²

Zdivo presbytáře spočívá na zevně patrném soklu a je na vnější straně členěno vodorovnou podokenní a korunní římsou. Sokl i podokenní římsa obtácejí subtilní opěráky osazené na nárožích polygonu. Opěráky jsou ukončeny v necelé polovině výšky oken pultovými stříškami a zároveň představují výrazný členicí prvek. Ze stříšek vyrůstají předsazené dvojboké nástavce opěráků, obrácené vůči čelnímu pohledu ostrou hranou. Oproti opěrákům jsou pootočený o 45 stupňů, a tak vzniká zajímavý střet tvarů a linií.¹²³ Opěráky zakončují ploché fiály s kraby. Dříve byly zdobeny plastickými dekorativními konzolami, dnes z nich ale zbyly jen nepatrné stopy.¹²⁴ Sezemický presbytář u kaple sv. Anny osvětlují tři okna, která jsou opatřena kružbami s dynamickými vzorci. Byl zde také použit srdčitý motiv, sestava plamének a kruh s dvěma rotujícími plaménky. Zejména poslední zmíněný prvek byl používán v parléřovském umění.¹²⁵

Kaple sv. Anny při kostele Nejsvětější Trojice v Sezemících má podélnou loď. Z plastických konzol umístěných vysoko nad úrovní podlahy vyrůstá pět trojdílných obkročně sestavených kleneb. Setkáváme se tu s neobvyklým typem klenebního útvaru. Nebyly zde použity tradiční křížové klenby, kde každé pole tvoří samostatnou jednotku. Tento systém trojdílných kleneb má nesporně výtvarný charakter, nejedná se o pouhé převedení půdorysu stavby do klenebního systému. Pro tento systém je typické rozhybání a větší dynamika.¹²⁶ [obr. 38] Sám síťový klenební vzor ukazuje na okruh naší domácí architektury doby Karlovy a Václavovy, jež se opírá o typ jižní předsíně svatovítského dómu.¹²⁷ Trojpráskové klenby se v české architektuře objevují v průběhu druhé poloviny 13. století, větší rozmach pak řadíme do druhé poloviny 14. věku. V době vzniku kaple sv. Anny se tedy v českém prostředí vyskytovaly zcela běžně.¹²⁸

---

¹²² Kuthan (pozn. 23), s. 217. I pro tento motiv v české architektuře nalézáme analogie, a to na presbytáři kostela sv. Jiljí v Třeboni. Mencl (pozn. 121), s. 200, obr. 212.

¹²³ Kuthan (pozn. 23), s. 215.

¹²⁴ Kotrba (pozn. 20), nestránkováno.

¹²⁵ Kuthan (pozn. 23), s. 215. Na katedrále sv. Víta se nachází v okenních kružbách katedrálního parteru a v liché kružbě tympanonu jižního portálu sakristie.

¹²⁶ Ibidem, s. 212.

¹²⁷ Mencl (pozn. 17), s. 391.

¹²⁸ Kuthan (pozn. 23), s. 212.

Žebra v severní kapli jsou subtilní, klínová a po stranách členěná výžlabky.¹²⁹ Sbíhají se ve svornících, které zdobí trojhranné štíty s dvěma šikmými břevny. Klenební konzoly nám též naznačují, že původ této kaple spadá do druhé poloviny 14. století. Jde o plně rozvitou plastickou formu, která je zbavena své závislosti na bloku hmoty a prostorově se rozvíjí.¹³⁰ Konzolu v ose severní zdi zakrývá barokní oltář a můžeme ji vidět jen z malé části.¹³¹ V severovýchodním koutě se nachází plastika ve tvaru polopostavy starce s plnovousem, konzola v jihovýchodním koutě kaple má tvar stylizovaného čtvernohého zvířete. Na jižní stěně konzoly představují anděla a orla. V jihozápadním a severozápadním koutě mají konzoly podobu ženských bust. Provedení těchto plastik prozrazuje, že stojíme před dílem zkušeného sochaře. Nedá se ani vyloučit, že měl možnost seznámit se s tvorbou pražské parléřovské huti. Tento mistr ale ještě neovládal filigránskou zjemnělost, která byla typická pro přelom 14. století, a proto Jiří Kuthan jeho práci zasahuje do 70. - 80. let 14. věku.¹³²

Interiér drobného presbytáře se otevírá do lodi kaple triumfálním obloukem, který je profilován jen na straně přivrácené do lodi. [obr. 42] Je sklenut paprscitě klínovými dvojnásobně vyžlabenými žebry, které jsou v náběhu ukončeny ostruhově. [obr. 43]¹³³ Svorník opět zdoben trojhranným štítem se stejným znakem jako v kapli sv. Anny. Náběhy žeber spočívají na podložkách, jenž přerůstají v přízední žebra. Tento motiv byl běžně v české architektuře využíván už v první polovině 14. století, setkat se s ním můžeme například v jižním křídle křížové chodby ve Vyšším Brodě.¹³⁴

Presbytář kaple sv. Anny se hlásí k dílům pražské dvorské huti, pro které bylo příznačné obohacení stavby o panelaci, vimperky, kružboví, opěráky s čelním břitem, fiály a další. Sezemický presbytář připomíná svým ztvárněním mimo jiné arkýř Staroměstské radnice v Praze a arkýř pražského Karolina. Užití krásně opracovaného zdiva z velkých kvádrů presbytář pojí se Staroměstskou mosteckou věží v Praze.¹³⁵ Nabízí se také srovnání s architekturou pražské katedrály sv. Víta okolo roku 1400,

---

¹²⁹ Ibidem.

¹³⁰ Mencl (pozn. 17), s. 391.

¹³¹ Jiří Kuthan se domnívá, že se jedná o zvíře. Upozorňuje na symbol čtyř živých (anděl, orel, lev). Kuthan (pozn. 23), s. 213. Já si však myslím, na základě snímků pořízených v kapli, že jde o podobiznu člověka. Je pravděpodobné, že se jedná o konzolu z celé kaple sv. Anny největší, jelikož je umístěna přímo naproti vstupu do kaple.

¹³² Kuthan (pozn. 23), s. 213.

¹³³ Ibidem, s. 213-215.

¹³⁴ Ibidem, s. 215.

¹³⁵ Ibidem.

přesněji pak s jižní věží. Architektura je to sice o něco mladší, stavby ale spojuje použití stejných prvků, byť u pražské katedrály inovativnějších.

Jak postupovala stavba svatovítské věže vzhůru, bylo průčelí uzavřeno pásem s girlandami kružeb, rozpjatými mezi věž a schodiště. Forma tohoto ukončení ilustruje proměnu v chápání štítu jakožto prvku zakončujícím fasádu. Změnil se tak charakter práce, předcházející objevy Petra Parlěře byly rozvedeny a nově pojaté členění strukturu stěny věže rozložilo.¹³⁶ Přední badatelé¹³⁷ se shodují na tom, že pokud existuje krásný sloh na katedrále sv. Víta, tak ho musíme hledat právě na jižní věži, v poslední fázi výstavby před husitskými válkami.¹³⁸

Podle Schillerovy zprávy byl v kapli sv. Anny chor jeptišek. Dosvědčují to dvoje zazděné gotické dveře umístěné na západní straně mezi oknem a kostelem, druhé naproti na straně východní. Údajně k nim měly vést vně kostela schody.¹³⁹

Do roku 1976, než vyšel článek Marina Dobřeva v časopisu *Památky a příroda*, bylo přijímáno, že původní zasvěcení Panně Marii se vztahuje na dnešní kapli sv. Anny. K tomuto tvrzení přispěl Sedláčkův soud, že znaky svorníků z kaple sv. Anny určují jako zakladatele Mutinu z rodu pánů z Dobrušky a Skuhrova a dále existence zbytku kručty. Dnes je ale jisté, že původní kaple Panny Marie byla starší kaple, dnes zasvěcená sv. Antonínu.¹⁴⁰

U jiných českých staveb z této doby, jako je například kostel sv. Jiljí v Třeboni s redukováním stavebním detailem, bylo dosaženo vynikajícího výrazu celku. Naopak v Sezemicích, v kapli sv. Anny, je zřejmý ohlas tvarového bohatství parléřovského slohu. Jedná se o architekturu, která nemá nic společného s cisterciáckou duchovní tradicí. Slohový ráz určuje bezpochyby kultura dvorská a s ohledem na veškeré souvislosti lze tvrdit, že kaple sv. Anny vznikla nejspíše v době kolem roku 1380 a je uměleckým akcentem torza bývalého kláštera cisterciáček v Sezemicích.¹⁴¹

---

¹³⁶ Klára Benešová, Stavební vývoj a plastická výzdoba pražské katedrály. Jižní průčelí, in: Klára Benešová et al., *Petr Parlěr: Svatovítská katedrála 1356-1399*, Praha 1999, s. 134.

¹³⁷ Klára Benešová, Gotická katedrála. Architektura, in: Klára Benešová (ed.), *Katedrála sv. Víta v Praze. (K 650. výročí založení)*, Praha 1994, s. 55.; Jiří Kuthan – Jan Royt, *Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Svatyně českých patronů a králů*, Praha 2011, s. 158.

¹³⁸ Benešová (pozn. 136), s. 135.

¹³⁹ Schiller (pozn. 11), s. 169.

¹⁴⁰ Dobřev (pozn. 21), s. 470.

¹⁴¹ Kuthan (pozn. 23), s. 215.

5. Kostel Nejsvětější Trojice v Sezemicích v kontextu soudobé gotické sakrální architektury

5.1. v rámci východních Čech

První projevy sakrální raně gotické architektury ve východních Čechách se objevily u venkovských kostelů a některých klášterních staveb. Avšak z druhé poloviny 13. století se dochoval relativně malý počet památek, a proto bádání v této etapě uměleckého vývoje východních Čech je takřka na samém počátku. Obraz o stavební činnosti tak máme silně omezený. Blokový hmotný ráz architektury z předchozího románského období byl ještě dlouho využíván a nové tendence se projevily v architektonických a stavebních člancích – klenbách, portálech a oknech, které se ale dochovaly ve velmi malém rozsahu.¹⁴²

Ideálním příkladem pro tuto situaci je sezemický kostel Nejsvětější Trojice. Jedná se o jednu z prvních raně gotických staveb ve východních Čechách. Do raně gotické fáze spadá i klášterní kostel cisterciáček v Pohledu (podrobněji v kapitole 5.2.) a jeho obvodové zdi presbytáře, který byl zaklenut až po požáru v roce 1329. Jen nepatrné zbytky klášterních staveb zbyly z konventu Svaté Pole u Třebechovic, na jehož místě dnes leží obec Klášter nad Dědinou. Dlouhou dobu byl konvent s kostelem považován za nejstarší cisterciáckou stavbu ve východních Čechách, nicméně v současné době se jeho založení zasazuje až do poloviny 13. století. Z těchto zbytků se dochovalo několik architektonických článků, které ukazují na vliv cisterciáckého kláštera v Hradišti nad Jizerou.¹⁴³

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Polici nad Metují v proboštví benediktinů se řadí mezi nejvýznamnější stavby rané gotiky ve východních Čechách. Jde o trojlodní baziliku o šesti polích s pětibokým presbytářem na východě a pravouhle uzavřenými bočními loděmi. Po obou stranách presbytáře se nacházely kaple – sv. Jana Křtitele a sv. Benedikta, dnes již neexistující.¹⁴⁴ Západnímu průčelí kostela dominuje ústupkový portál z doby kolem roku 1270 - 1280, jenž je bohatě zdobený rostlinným dekorem – vliv portálu v Hradišti nad Jizerou. Polygonální přípory, mnohostěnné jehlancové konzoly a profilace žeber ukazují na vliv cisterciácké tvorby 50. a 60. let

---

¹⁴² Vladimír Hrubý – František Nesejt, *Kultura doby gotické. Výtvarné umění v době posledních Přemyslovců – raná gotika. Sakrální raně gotická architektura*, in: Ondřej Felcman (ed.), *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do roku 1526)*, Praha 2009, s. 469.

¹⁴³ *Ibidem*, s. 469-470.

¹⁴⁴ Poche (pozn. 22), s. 123.

13. století,¹⁴⁵ ze stejného období pochází sezemický presbytář a kaple sv. Antonína. Sedile s nástěnnou malbou hlavy Kristovy se nachází při jižní straně presbytáře a pochází z doby okolo roku 1300, zhruba o 200 let starší než to sezemické. Rozsahem, monumentalitou a sochařskou výzdobou ale kostel Panny Marie v Polici nad Metují předčil nejenom kostel Nejsvětější Trojice v Sezemicích.

Z první poloviny 13. století se dochoval kostel sv. Bartoloměje v Hněvkovicích na Brodsku. Reprezentuje přechod od pozdně románské architektury k rané gotice. Jedná se o jednodlní kostel s hranolovou věží. Presbytář pochází z druhé poloviny 14. století. Je polygonálně ukončen a sklenut křížovou žebrovou klenbou na jehlancových konzolách stejně jako sakristie. Unikátem kostela jsou především částečně zrestaurované gotické malby ze 14. století.¹⁴⁶ Oproti sezemickému kostelu ten hněvkovický nedisponuje žádnou kaplí a jeho skulpturální výzdoba není tolik bohatá.

Zvláštní skupinu raně gotických kostelů na Náchodsku tvoří jednodlní kostely s plochým stropem a pravoúhlým presbytářem zaklenutým křížovou gotickou klenbou. Z druhé poloviny 13. století pochází kostel sv. Václava ve Václavicích (dříve Dobenín) stejně jako kostel sv. Ducha v Krčíně u Nového Města nad Metují.¹⁴⁷ Prvně jmenovaný kostel byl roku 1441 vypálen a podstoupil několik razantních úprav. Z gotického období se zachovala tři hrotitá okna s pozdně gotickými kružbami, v presbytáři jehlancová římsová konzola a fragment výběhu klenebního žebra o klínovém profilu.¹⁴⁸ Závěr kostela ve Václavicích osvětluje poměrně široké hrotité okno s kamennou kružbou patrně ze 14. století, naopak severní stranu lodi úzká hrotitá okna s jeptiškou. Presbytář je sklenut dvěma poli křížové klenby a vyžlabená žebra vybíhají z jehlancových konzol.¹⁴⁹ Paralelu tak můžeme hledat se sezemickou kaplí sv. Antonína.

Architektonická podoba prvních městských raně gotických kostelů východních Čech dnes není známá. Už ve 14. století totiž podlely novostavbám. O jejich existenci svědčí písemné prameny, v některých případech i archeologické nálezy. Za všechny můžeme jmenovat chrám ve Vysokém Mýtě a Havlíčkově Brodu. U katedrály sv. Ducha v Hradci Králové existence starší stavby není zatím doložena a v dalších městech jako je Polička nebo Chrudim ji pouze předpokládáme.¹⁵⁰

¹⁴⁵ Hrubý – Nesejt (pozn. 142), s. 470.

¹⁴⁶ Ibidem, s. 470-471.

¹⁴⁷ Ibidem, s. 472.

¹⁴⁸ Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech. K/O*, Praha 1978, s. 450-451.

¹⁴⁹ Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech. T/Ž.*, Praha 1982, s. 164.

¹⁵⁰ Hrubý – Nesejt (pozn. 142), s. 473.

5.2. v kontextu soudobé ženské cisterciácké architektury v Čechách a na Moravě

Od druhé poloviny 12. století do prvních dvou desetiletí 15. století se formuje středověká cisterciácká architektura v Čechách a na Moravě. Cisterciáci sice s ženskou větví řádu nepočítali, ale i přesto se neubránili spontánnímu rozvoji ústavů řeholnic, jejichž počet nakonec ve většině zemí katolické Evropy převýšil množství klášterů mužských. V Evropě existovalo zhruba 850 mužských a 1250 ženských cisterciáckých opatství. I přes obecný trend se ženská větev řádu v Čechách neprosadila. Královský Marienthal již k České republice nepatří, a tak na území Čech vznikly jen dva soukromé kláštery – Pohled a Sezemice.¹⁵¹ Dochovaný architektonický fond představuje pouze zlomek někdejšího řádového bohatství. Barokizační přestavby a především husitské války měly největší podíl na této zkáze. Ze ženských klášterů byly těžce poškozeny právě Sezemice, Oslavany a Pohled. Pohledské klášterní budovy se sice dochovaly, ale ustoupily barokní novostavbě. Konventní budovy s kostelem v Předklášteří u Tišnova zůstaly v relativně méně dotčené podobě.¹⁵²

Předklášteří u Tišnova a ženský klášter v Oslavanech jsou reprezentanty vyhraněné řádové umělecké atmosféry střední Evropy, některé prvky pak převzaly ze staršího architektonického fondu Burgundska (trojdílný závěr) a Evropy západní (kruhová okna s výplní skupení kruhů). Nicméně tišnovský figurální portál na západě má samostatné postavení v rámci řádové architektury poloviny 13. století. Mencl odvozoval architekturu tišnovské huti z řádových dolnorakouských staveb. Líbal ale jeho myšlenku neguje a dodává: „Správnější je představa střeoevropské cisterciácké architektury, jež zahrnovala jak kláštery rakouské, tak i moravské a české.“ Podle Wenera Grosse byl dokonce konventní chrám v Předklášteří u Tišnova nejkročilejší gotickou stavbou východní části střední Evropy. Chrám disponuje bohatými architektonickými detaily, z nichž některé nemají ve střední Evropě obdoby.¹⁵³

Oslavanský ženský klášter byl založen roku 1225. Raně gotický presbytář klášterního kostela Panny Marie se zachoval ve velmi dobrém stavu a architektonický zjev prostoru závěru presbytáře vyjadřuje ušlechtilou cisterciáckou ranou gotiku.¹⁵⁴ Do

---

¹⁵¹ Charvátová (pozn. 32), s. 333.

¹⁵² Dobroslav Líbal, Cisterciácká architektura v českých zemích, in: *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydáný k 850. výročí založení kláštera v Plasech* (sestavila Daniela Hloušková), Praha 1994, s. 33.

¹⁵³ Ibidem, s. 33.

¹⁵⁴ Dobroslav Líbal, Oslavany. Architektura, in: *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydáný k 850. výročí založení kláštera v Plasech* (sestavila Daniela Hloušková), Praha 1994, s. 121.

čtyřicátých let 13. století se řadí raně gotická výstavba oslavanského kostela, a proto ho Dobroslav Líbal považuje za nepatrně pozdější než kostel tišnovský, jehož hut' působila právě v Oslavanech.¹⁵⁵

Pohledský klášter vznikl přibližně ve stejnou dobu jako ten sezemický a pojí je nejvíce společných rysů. Oba mají šlechtický původ a byly založeny ve východních Čechách. Kateřina Charvátová předpokládá, že i přípravná jednání o založení klášterů probíhala paralelně. Ani sezemické majetkové vybavení se příliš od toho pohledského nelišilo, oba kláštery tedy mohly poskytovat obživu podobnému počtu řeholnic.¹⁵⁶ Jsou tu dva zásadní důvody, proč pohledský a sezemický konvent nezaujal významnější místo v Českém království. Ani jeden z klášterů nezaložila panovnická rodina a ani jeden z nich nezískal větší pozornost některého člena královského rodu. Tato skutečnost se projevila i ve složení obou konventů. Ženy a dívky z rodin zakladatelů sice žily v kláštorech, nicméně původ ostatních jeptišek byl pouze měšťanský. Sociální postavení ženského kláštera v Pohledu Charvátová staví výš než to sezemické. Domnívá se tak proto, že součástí pohledského kláštera byla nemanželská dcera českého krále Václava, Lichtenburkovny, sestry z patricijských rodin nejvýznamnějších královských měst (Praha, Kutná Hora) nebo měšťanské dcery z měst poddanských. Za to sezemické jeptišky pocházely ze šlechtických rodin nebo z rodin bohatých venkovanů.¹⁵⁷

Konventní chrám v Pohledu sestává z presbytáře a obdélné lodi s rozměrnou tribunou na západě. S touto jednoduchou dispozicí se u kostelů cisterciacek setkáváme poměrně často,¹⁵⁸ stejná i u kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích. Presbytář pohledského kostela se skládá z obdélníkového pole a pětibokého závěru, svou podélnou osou je posunut proti ose lodi k severu. Z podélné osy kostela je asymetricky zasazen i triumfální oblouk, jehož spodní část se skládá z širších kvádrů, než ta horní. Tento fakt může nasvědčovat dvěma různým stavebním obdobím. Samotný presbytář má v obdélném poli křížovou klenbu a v polygonálním závěru klenbu paprscitou. Z kleneb sbíhají žebra hruškovitého profilu.¹⁵⁹ Skulpturální výzdoba klášterního kostela v Pohledu je rozmanitější, než ta sezemická. Přípory v presbytáři vrcholí hlavicemi, jejichž kalich zdobí dvě řady dubových listů, resp. trojlístků. Poměrně vysoké

---

¹⁵⁵ Ibidem, s. 122.

¹⁵⁶ Charvátová (pozn. 32), s. 333.

¹⁵⁷ Ibidem, s. 405.

¹⁵⁸ Kuthan (pozn. 23), s. 174.

¹⁵⁹ Ibidem, s. 174-175.

polygonální krycí desky mají jemné profilování. Po stranách vyžlabená žebra síťové klenby v presbytáři vyrůstají na konzolách s nejrůznějšími lidskými maskami.¹⁶⁰

Nejmladším klášteřem cisterciáček u nás je konvent Sala Regia na Starém Brně. Založila ho Eliška Rejčka, vdova po králi Václavu II., v roce 1323. Na rozdíl od sezemického kostela, starobrněnský klášterní chrám cisterciáček disponuje mimořádně složitým půdorysem. Oba kostely ale pojí cihlové zdivo, ze kterého je celý brněnský chrám vybudován. Dokonce i rozměry jednotlivých cihel odpovídají těm sezemickým. Architektonické články jsou provedeny, stejně jako v sezemickém kostele, většinou z pískovce a oba presbytáře sestávají z obdélného pole a pětibokého závěru.¹⁶¹ Z toho samého závěru se skládají také obě brněnské kaple a podobají se tak kapli sv. Antonína při kostele Nejsvětější Trojice v Sezemicích, byť jsou jinak dispozičně řešeny. V celém rozlehhlém starobrněnském klášterním komplexu ale nenajdeme inovativní klenební řešení jako u kaple sv. Anny. Veškerá žebra zakončují konzoly figurativních a vegetabilních motivů, stylovou podobnost tu však nenacházím.

---

¹⁶⁰ Dobroslav Líbal, *Pohled. Architektura*, in: *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydaný k 850. výročí založení kláštera v Plasech* (sestavila Daniela Hloušková), Praha 1994, s. 100.

¹⁶¹ Dobroslav Líbal, *Brno. Starobrněnský klášter*, in: *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydaný k 850. výročí založení kláštera v Plasech* (sestavila Daniela Hloušková), Praha 1994, s. 131.

6. Závěr

Kostel Nejsvětější Trojice v Sezemicích nepochybně představuje významný článek ve vývoji gotické architektury Čech a Moravy. Řadí se mezi první cihlové stavby české gotiky a mezi spolutvůrce českého gotického slohu. Jeho náležitost k ženskému klášteru cisterciáček pouze vyzdvihuje význam architektury kostela. V původní podobě se dochovaly obě kostelní kaple. Severní kaple sv. Anny je bezpochyby největším uměleckým akcentem torza kláštera cisterciáček. Zdobí ji plastické figurální konzoly, které mají velký význam pro studium uměleckého projevu české gotiky. Kaple pravděpodobně vznikla díky podpoře šlechtického rodu. Jaký rod financoval tuto výstavbu, není pramenně doloženo a tato otázka je tedy zatím nezodpovězena.

Hlavním cílem předkládané práce bylo zpracování informací týkajících se zaniklého sezemického kláštera s kostelem do 15. století se zaměřením na gotickou architekturu a sochařství, jejich utřídění a rozšíření o poznatky získané především studiem a stylovou analýzou gotických sochařských děl v obou kaplích sezemického kostela s důrazem na severní kapli sv. Anny, jejíž architektura a kamenosochařská výzdoba je ovlivněna parléřovským uměním. Za největší přínos své práce tak považuji katalog gotických sochařských děl kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích, který doposud jak v české tak zahraniční literatuře zcela chyběl. Zároveň jsem se pokusila zasadit sezemický kostel do kontextu raně gotické sakrální architektury východních Čech a ženské cisterciácké architektury v Čechách a na Moravě.

Největší prostor v budoucím vývoji bádání pak představuje archeologický průzkum ve farní zahradě, kde pravděpodobně stál ženský klášter cisterciáček, který nebyl doposud v plné míře uskutečněn.

7. Katalog architektonických soch

V katalogu architektonických soch svou pozornost zaměřuji pouze na klenební konzoly v kapli sv. Antonína a sv. Anny při kostele Nejsvětější Trojice v Sezemicích, jelikož kostel není žádnými dalšími sochami z období gotiky ozdoben. Katalog je řazen chronologicky, stejně jako vývoj bádání, který je uveden pouze u kapitoly 7.1. Všichni badatelé se doposud uvedeným sochám věnovali jako jednomu celku, nikoliv však jednotlivě a podrobně.¹⁶² Vzhledem k tomu, že předchozí badatelé se zabývali vždy všemi konzolami souhrnně, není u jednotlivých konzol odkazováno na starší literaturu, která je kompletně citována v pozn. č. 162.

7.1. Konzoly v kapli sv. Antonína

1.

Datace: polovina 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, jižní kaple sv. Antonína, [obr. 26], konzola č. 1

Konzola v severozápadním koutu kaple má podobu ženské hlavy v kápi, snad se jedná o jeptišku. Nese krycí desku s profilem jednoduchého žlábků. Samotná hlava vejčitého a baculatého tvaru má velmi úzké oči a rty. Tváři dominuje velký nos. Vlasy ženy jsou schované pod kápi, jenž lemují obličej do oválného tvaru. I přes drobná poškození je podoba dobře čitelná. Fyziognomie není nikterak propracovaná, sochařská práce až primitivní. Oči i ústa jsou de facto pouze naznačeny. Tento charakter kamenické práce je typický pro všechny gotické konzoly v kapli sv. Antonína.

---

¹⁶² Do dnešní doby se konzolami v kostele Nejsvětější Trojice v Sezemicích zabývali tito badatelé: Schiller (pozn. 11), Kotrba (pozn. 72), Kotrba (pozn. 20), Kuthan (pozn. 23), Líbal (pozn. 29), Ullrich (pozn. 31).

2.

Datace: polovina 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, jižní kaple sv. Antonína, [obr. 26], konzola č. 2

Konzola zpodobňující starou ženu nese polygonální krycí desku s jednoduchým výžlabkem. Její tvář je poměrně baculatá, oči a rty jsou, stejně jako u předchozí konzoly, jen naznačeny. Ústa odpovídají šíři nosu, jenž je dominantou obličeje. Čelo do poloviny zakrývá ofina a jednotnou hmotu vlasů člení jemné rýhování. Pravá spodní část vlasů se do dnešní doby bohužel nedochovala celá, ale i přesto se skulptura zachovala v dobrém a čitelném stavu.

3.

Datace: polovina 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, jižní kaple sv. Antonína, [obr. 26], konzola č. 3

Severovýchodní část kaple zdobí konzola ztvárňující mladou dívku s drobným obličejem. Krycí deska profilovaná třemi jednoduchými žlábkami je z celé kaple sv. Antonína největší. Oči a ústa jsou opět pouze naznačeny. Zajímavý prvek tvoří vlasy, které nejsou nikterak členěny. Hmoty je pouze zahrocena tak, aby odpovídala tvaru obličeje.

4.

Datace: polovina 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, jižní kaple sv. Antonína, [obr. 26], konzola č. 4

Konzola v podobě jehlance je jen o něco málo vyšší než její krycí deska, která ji výrazně přečnívá. Krycí deska má trojboký tvar s jednoduchým žlábkem. Podobnou konzolu můžeme spatřit v kapitulní síni kláštera Zlatá Koruna. Je patrová a její spodní část vypadá právě jako jehlanec.

5.

Datace: polovina 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, jižní kaple sv. Antonína, [obr. 26], konzola č. 5

Stejně jako předešlé konzoly, i tato nese polygonální krycí desku s výžlabkem. Konzola je ztvárněna v podobě ženského obličejce. Její hlavu, myslím, zdobí věneček, pod kterým jsou naznačeny vlasy, avšak bez rýhování. U této konzoly už stěží rozeznáváme pravé oko, fyziognomie odpovídá ostatním konzolám v kapli. Domnívám se, že tato skulptura společně s konzolou v podobě mladé dívky by mohla být prací jiného sochaře. U těchto dvou plastik si můžeme povšimnout okrově zbarveného pískovce a odlišného pojetí fyziognomie.

6.

Datace: polovina 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, jižní kaple sv. Antonína, [obr. 26], konzola č. 6

Štít tvoří zlatý podklad, na kterém je plastické orlí křídlo ve stříbrné barvě. Znak se sedmiperutým orlím křídlem se nachází i na svorníku v kapli sv. Antonína. Podle Augusta Sedláčka¹⁶³ vlastnili tento znak páni z Lomnice a Meziříčí, stejný názor má i Josef Kurka.¹⁶⁴

7.

Datace: polovina 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, jižní kaple sv. Antonína, [obr. 26], konzola č. 7

Zed' naproti vchodu do kaple zdobí konzola ve tvaru mužské hlavy s vousy. Polygonální krycí deska je profilovaná jednoduchými žlábkami. Obličej má zúžený charakter, tím se konzola liší od ostatních soch v kapli. Hmota vlasů členěná jemným rýhováním, naznačena je i pěšinka uprostřed hlavy.

---

¹⁶³ Sedláček (pozn. 10), s. 105.

¹⁶⁴ Kurka (pozn. 13), s. 27.

8.

Datace: polovina 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, jižní kaple sv. Antonína, [obr. 26], konzola č. 8

Kulatý obličej, výrazný nos a vlasy do tvaru písmene „U“ jsou dominantami konzoly v jihozápadním koutu kaple sv. Antonína. Mužské vlasy končí v oblasti uší. Je otázkou, zda měla konzola vousy. Bohužel z podoby, ve které se do dnešní podoby dochovala, to není patrné. Krycí deska profilovaná s jednoduchým žlábkem.

7.2. Konzoly v kapli sv. Anny

1.

Datace: 80. léta 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, severní kaple sv. Anny, [obr. 44], konzola č. 1

Plnoplastické konzoly zdobí severní kapli sv. Anny. Krycí desky jsou polygonální, nicméně jim není věnován takový prostor jako v kapli předešlé, jsou to de facto svébytné skulptury. Provedení těchto plastik nám napovídá, že stojíme před dílem zkušeného sochaře. Zároveň není možné vyloučit jeho seznámení s tvorbou pražské parléřovské huti. Tato konzola, v podobě čtvernohého zvířete, může představovat lva, psa, nebo i chiméru. Jistou podobnost totiž vidím s plastikou chiméry z horního triforia pražské katedrály sv. Víta na jižní podélné straně vysokého chóru. [obr. 54] Hlava sezemické konzoly se nachází v ne příliš čitelném stavu, patrné jsou výrazné oční důlky i hřívá. Na zádech zvířete je jemné rýhování. Myslím, že by se mohlo jednat o složená křídla právě již zmíněné chiméry.

2.

Datace: 80. léta 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, severní kaple sv. Anny, [obr. 44], konzola č. 2

S největší pravděpodobností se jedná o ženskou postavu anděla. Jeho vlasy spadají k bradě, jsou jemně rýhované, členěné. V pravé ruce drží pásku, nápis na něm ale není patrný. Za rameny se tyčí rýhovaná křídla. Na drapérii naznačen záhyb v oblasti loktu. Konzola disponuje mohutným tělem a menší hlavou, proporce postavy tak přesně neodpovídají. I přes drobná poškození je skulptura dobře čitelná a ve velmi zachovalém stavu.

3.

Datace: 80. léta 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, severní kaple sv. Anny, [obr. 44], konzola č. 3

Tato konzola je velmi poškozena, nejvíce ze všech v kapli sv. Anny. Skulptuře orla chybí hlava a kus křídla. Podobně jako předchozí konzola, i tato má křídla rýhovaná. Pařáty se spojují dole uprostřed, jejich fyziognomii už ale těžko rozeznáváme. Polygonální krycí deska je jednoduchá, nepravidelná. Inspirací pro umělce mohla být konzola na pražské katedrále zpodobňující orla nad průchodem ve vnějším pilíři opěrného systému vlevo od podélné osy chrámu. [obr. 55] Svatovítská konzola je propracovanější se smyslem pro detail. Peří je modelováno jednotlivě, umělec v katedrální huti se neubral pouze k jednoduchému rýhování, které můžeme vidět na sezemické konzole.

4.

Datace: 80. léta 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, severní kaple sv. Anny, [obr. 44], konzola č. 4

Klenební konzola ukončená prostou polygonální deskou představuje ženskou bustu. Její vlasy končí pod ušima, bez členění či rýhování. Nos je ulomen, oči a ústa jednoduché, nikterak propracované. Krk až nezvykle a nepřírozeně široký. Na drapérii si můžeme všimnout jemných záhybů a členění.

5.

Datace: 80. léta 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, severní kaple sv. Anny, [obr. 44], konzola č. 5

V roce 1903 Otomar Schiller ve svém článku Památky kostela někdy klášterního v Sezemících nad Loučnou¹⁶⁵ píše, že nelze určit, co představovala konzola v severozápadním koutu kaple. Je tedy možné, že byla v průběhu 20. století restaurována, avšak žádné informace o této opravě jsem nenašla. Pokud bychom předpokládali, že byla podrobena restaurátorskému zásahu, mohla být nově zrekonstruována pouze hlava. Myslím si tak proto, že tělo ženy není dobře rozeznatelné. U předchozích soch rozeznáváme trup a ruce, tady tomu tak není. Nelze tedy vyloučit, myslím, že se původně jednalo o úplně jiný výjev.

---

¹⁶⁵ Schiller (pozn. 11), s. 168.

6.

Datace: 80. léta 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, jižní kaple sv. Antonína, [obr. 44], konzola č. 6

Konzola je bohužel zakryta barokním oltářem a jde vidět jen z malé části. Díky pomoci pana faráře Vrbiaka se mi ji podařilo částečně vyfotografovat a myslím si, že se jedná o figurální konzolu. Jiří Kuthan se domnívá, že by se mohlo jednat o podobu zvířete (symbol čtyř živých: anděl, orel, lev).¹⁶⁶ To se ale na základě snímků dá, myslím, dobře vyloučit. Z fotografií je jasně patrná pravidelná polygonální krycí deska. Vidět můžeme i hlavu s vlasy, nosem, očima a ústy.

7.

Datace: 80. léta 14. století

Materiál: pískovec

Umístění: Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, jižní kaple sv. Antonína, [obr. 44], konzola č. 7

Severovýchodní kout kaple zdobí konzola ztvárnující starého muže s plnovousem. Starší muž má vysoké čelo, vlasy mu začínají až ve dvou třetinách hlavy. Nos je uražený a jeho tvář a bradu zahaluje hustý plnovous, jenž člení rýhování. Pravá ruka ve tvaru písmene „L“ se dotýká levého loktu. Naopak ruka druhá je v lokti zlomená směrem vzhůru a končí tak vedle hlavy. Všechny prsty zřetelné. Podobně jako u konzoly anděla proporční vztahy přesně neodpovídají. Polygonální desku sochař potlačil, největší prostor tak dostává samotná skulptura. Jistá inspirace pro konzolu starého muže s plnovousem a konzolu anděla v sezemické kapli sv. Anny by mohla pramenit z bust dolního triforia svatovítské katedrály.

---

¹⁶⁶ Kuthan (pozn. 23), s. 213.

Badatelé se domnívají, že sochař působící v sezemické kapli sv. Anny byl seznámen s tvorbou pražské parléřovské huti. Petr Parlěř v Praze působil nejenom jako architekt, ale také jako sochař a řezbář. Karel IV., objednavatel pražské katedrály, usiloval o vyjádření vlastní představy významu českého panovníka a státu a Parlěř byl schopen tyto ideje ztělesnit pomocí výtvarné formy plné vývojové hodnoty. Závěrečnou fází poslední gotiky otevírá právě parléřovské sochařství.¹⁶⁷ Petr Parlěř zároveň výrazně přispěl k zahájení vývoje krásného slohu a stal se nejvlivnějším umělcem v celém průběhu dějin umění v českých zemích. Nabízí se otázka, jak se umělec, poučený Parlěřovou tvorbou, dostal právě do Sezemic? K této skutečnosti se nedochovaly žádné informace, nebo alespoň indicie, tudíž veškeré hypotézy jsou pouze v rovině domněnek. I přesto se o jednu takovou pokusím.

Ve svatovítské huti za Petra Parlěře postupně pracovalo několik set kameníků, které dokládají Týdenní účty z let 1372 - 1378. Důvěrně tak znali parléřovské umění a měli možnost seznámit se s českým krásným slohem. Obojí pak šířili na svých dalších působišťích od historických Uher až k Rýnu. Přínos parléřovského sochařství tak působil ještě hluboko do 15. století.¹⁶⁸

Vždy na podzim parléřovská huť při pražské katedrále uzavírala stavební rok a prováděla účetní uzávěrku. Nicméně v roce 1378 zedníci a osazovači zakončili svou práci na katedrále nezvykle už v září. Zároveň se přestali v Týdenních účtech vyskytovat kameníci a zmizely i údaje o platu parlěře. V listopadu roku 1378 pak bylo zakončeno vedení účtů huti definitivně a práce na svatovítské katedrále ustály. Příčinou byla těžká nemoc a posléze úmrtí Karla IV., fundátora katedrály.¹⁶⁹ To mě vede k myšlence, že v rámci této stavební odmlky mohl do Sezemic přijít jeden z pražských kameníků, a to buď díky úzkému kontaktu například abatyše sezemického kláštera s kapitulou na Pražském hradě, nebo jednoduše kvůli novým zakázkám. Zároveň se podle stylové analýzy skulptur v sezemické kapli sv. Anny domnívám, že šlo o práci jednoho sochaře, konzoly jsou totiž na stejné stylové úrovni. Ani jedna z nich nedisponuje propracovaným detailem, proporce jsou pojaty obdobně, v některých

---

¹⁶⁷ Ivo Hlobil, *Gotická katedrála. Gotické sochařství*, in: Klára Benešová (ed.), *Katedrála sv. Víta v Praze. (K 650. výročí založení)*, Praha 1994, s. 68.

¹⁶⁸ Ivo Hlobil, *Život a dílo Petra Parlěře. Petr Parlěř sochař*, in: Klára Benešová et al., *Petr Parlěř: Svatovítská katedrála 1356-1399*, Praha 1999, s. 22.

¹⁶⁹ Ivo Hlobil, *Parléřovská huť a stavba katedrály sv. Víta za Karla IV. (1344/1346-1378). Kameníci-sochaři parléřovské huti – tvůrci významných sochařských děl katedrály sv. Víta*, in: Ivo Hlobil – Petr Chotěbor – Zdeněk Mahler, *Katedrála sv. Víta: Díl I. Stavba*, Praha 1994, s. 74.

případech i chybně. Žádná nevystupuje svou kvalitou do popředí, všechny bych tedy stavěla do jedné roviny.

Mezi další otazníky patří i stylová analýza konzol v kapli sv. Anny a jejich porovnání s jinými parlérovskými konzolami například na katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha, Staroměstské mostecké věži nebo v kostele sv. Bartoloměje v Kolíně nad Labem. Sochařská díla v horním triforiu svatovítské katedrály, na vnějších bocích vysokého chóru, na horní části transeptu, jeho schodištích a na Velké věži mají řadu společných rysů s monumentálními skulpturami uvnitř katedrály. Dokonce se dá o nich hovořit jako o rukopisných signaturách pražského katedrálního díla. Jsou totiž snáze napodobitelná, a tak se s odezvou těchto kamenických prací můžeme setkat nejen v českých zemích, ale i daleko za jejich hranicemi.¹⁷⁰ Po podrobnějším prostudování konzol na zmíněných třech stavbách souhlasím s ostatními badateli, že sochař pracující na sezemické kapli sv. Anny byl poučen parlérovskou tvorbou, avšak kvalita pražských skulptur ty sezemické mnohonásobně převyšuje jak složitostí jednotlivých výjevů, tak samotným provedením. Konzoly v horním triforiu pražské katedrály mají hladkou formu, disponují pečlivými a jasnými detaily, kompozice jsou dynamické, hřívy a srst jsou provedeny se smyslem pro detail.¹⁷¹ Naopak v sezemické severní kapli jsou detaily zastřené, na obličejových konzolách nenajdeme žádné náznaky vrásek, což bylo u parlérovské tvorby obvyklé, o hladké formě nemluvě.

Jako dobrý příklad může posloužit provedení křídel u konzole orla v sezemické kapli sv. Anny a ztvárnění křídel chiméry z horního triforia pražské katedrály. Zatímco sezemický orel má křídla naznačena pouhým rýhováním, pera křídel chiméry jsou propracována jednotlivě, rozdělena do několika pater nad sebou.

Kolínský kostel sv. Bartoloměje je zdoben převážně hlavicemi s vegetabilními motivy, tudíž paralela se Sezemicemi se hledá jen stěží. Konzoly Staroměstské mostecké věže jsou obdobného stylu jako u katedrály sv. Víta v Praze. Skulptury mísí prvky vegetabilní i figurativní, věž zdobí ale i zvířecí motiv.

---

¹⁷⁰ Kuthan – Royt (pozn. 151), s. 259.

¹⁷¹ Ibidem.

8. Resumé

Bakalářská práce pojednává o dějinách zaniklého klášterního komplexu a přilehlého kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích do 15. století. Popisuje stavební vývoj kostela s důrazem na analýzu gotické architektury. Zároveň zasazuje kostel v Sezemicích do kontextu soudobé sakrální architektury východních Čech a ženských cisterciáckých klášterů v Čechách a na Moravě. Součástí práce je také katalog gotických soch kostela, který jak v české tak zahraniční literatuře zcela chybí.

Hlavním cílem bylo zpracování informací týkajících se zaniklého sezemického kláštera s kostelem do 15. století, jejich utřídění a rozšíření o poznatky získané především studiem a stylovou analýzou gotických soch v obou kaplích sezemického kostela s důrazem na severní kapli sv. Anny, jejíž architektura a kamenosochařská výzdoba je ovlivněna parléřovským uměním.

9. Summary

The bachelor's work deals with the history of a vanished nunnery complex and adjacent Holy Trinity Church at Sezemice as far as the 15th century. It describes the construction development of the church emphasising the analysis of the Gothic architecture. At the same time, it also puts the church at Sezemice into context of the contemporary sacral architecture of Eastern Bohemia and Cistercian nunneries in Bohemia and Moravia. The work also includes a catalogue of Gothic sculptures which is completely missing both in Czech and foreign literature.

The main aim was processing information on the vanished nunnery with church at Sezemice as far as the 15th century, their classification and enhancement with information primarily gained by studies and style analysis of Gothic sculptures in both chapels of the church at Sezemice with an emphasis on the northern Chapel of St. Anne of which the architectures as well as the sculpted stone decoration are influenced by Parlerian art.

10. Zusammenfassung

Die Bakkalaureusarbeit behandelt die Geschichte des verschwundenen Klosterkomplexes und der benachbarten Kirche der Heiligen Dreifaltigkeit in Sezemice bis zum 15. Jahrhundert. Sie beschreibt die bauliche Entwicklung des Kirchengebäudes mit einem Schwerpunkt auf die Analyse der gotischen Architektur. Zugleich stellt sie die Kirche in Sezemice in den Kontext der zeitgenössischen sakralen Architektur von Ostböhmen und der Frauenklöster der Zisterzienser in Böhmen und Mähren. Die Arbeit umfasst auch einen Katalog der gotischen Skulpturen, der sowohl in der tschechischen als auch in der ausländischen Literatur durchaus fehlt.

Das Hauptziel war die Verarbeitung von Informationen über das nicht mehr existierende Kloster in Sezemice mit der Kirche bis zum 15. Jahrhundert, ihre Sortierung und Erweiterung um die, insbesondere im Studium, gewonnenen Erkenntnisse sowie die Analyse des Stils von gotischen Skulpturen in den beiden Kapellen der Kirche in Sezemice mit einem Schwerpunkt auf die Nord-Kapelle der Heiligen Anna, deren Architektur und Bildhauer-Verzierung von Parler-Kunst beeinflusst sind.

11. Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

Miroslav Balcar, *Sezemice v obrazech, aneb Sezemice očima výtvarníků*, Sezemice 2007.

Klára Benešová, Gotická katedrála. Architektura, in: Klára Benešová (ed.), *Katedrála sv. Víta v Praze. (K 650. výročí založení)*, Praha 1994, s. 25-65.

Klára Benešová, Stavební vývoj a plastická výzdoba pražské katedrály. Jižní průčelí, in: Klára Benešová et al., *Petr Parléř: Svatovítská katedrála 1356-1399*, Praha 1999, s. 134-138.

Marin Dobrev, Kostel v Sezemících, *Památky a příroda I*, Praha 1976, s. 466-473.

Anton Frind, *Die Kirchengeschichte Böhmens II*, Praha 1866.

Anton Frind, *Die Kirchengeschichte Böhmens III*, Praha 1872.

Ivo Hlobil, Gotická katedrála. Gotické sochařství, in: Klára Benešová (ed.), *Katedrála sv. Víta v Praze. (K 650. výročí založení)*, Praha 1994, s. 66-95.

Ivo Hlobil, Challenge and Risk: The Parlerian Statues on the Old Town Tower of Charles Bridge. A Reinterpretation, *Umění LXIII*, 2015, s. 2-33.

Ivo Hlobil, Parléřovská huť a stavba katedrály sv. Víta za Karla IV. (1344/1346-1378). Kameníci-sochaři parléřovské huti – tvůrci významných sochařských děl katedrály sv. Víta, in: Ivo Hlobil – Petr Chotěbor – Zdeněk Mahler, *Katedrála sv. Víta: Díl 1. Stavba*, Praha 1994, s. 74.

Ivo Hlobil, Život a dílo Petra Parléře. Petr Parléř sochař, in: Klára Benešová et al., *Petr Parléř: Svatovítská katedrála 1356-1399*, Praha 1999, s. 20-22.

Vladimír Hrubý – František Nesejt, Kultura doby gotické. Výtvarné umění v době posledních Přemyslovců – raná gotika. Sakrální raně gotická architektura, in: Ondřej Felcman (ed.), *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do roku 1526)*, Praha 2009, s. 469-472.

Kateřina Charvátová, *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420. II. Kláštery založené ve 13. a 14. století*, Praha 2014.

Kateřina Charvátová, Sezemice. Historie, in: *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydáný k 850. výročí založení kláštera v Plasech* (sestavila Daniela Hloušková), Praha 1994, s. 101-102.

Antonín Kopecký, *Sezemice nad řekou Loučnou. Jejich minulost a přítomnost*, Kutná Hora 1887.

Viktor Kotrba, Oprava a výzkum farního kostela v Sezemících, *Zprávy památkové péče VI*, 1942, s. 9-10.

Viktor Kotrba, O stavebním vývoji kostela Nejsv. Trojice v Sezemicích, in: *Památky kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích*, Sezemice 1941, s. 29-40.

Viktor Kotrba, *Sezemice*, Praha 1944.

Josef Kurka, *Archidiakonáty kouřimský, boleslavský, hradecký a diecéze litomyšlská*, Praha 1914.

Josef Kurka, *Začátky klášterů sázavského, opatovského, podlažského, svatopolského a sezemského*, Praha 1913.

Jiří Kuthan, *Česká architektura v době posledních Přemyslovců. Města – hrady – kláštery – kostely*, Vimperk 1994.

Jiří Kuthan, *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách. K problematice cisterciácké stavební tvorby*, Praha 1983.

Jiří Kuthan, *Splendor et Gloria Regni Bohemiae. Umělecké dílo jako projev vladařské reprezentace a symbol státní identity*, Praha 2008.

Jiří Kuthan – Jan Royt, *Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Svatyně českých patronů a králů*, Praha 2011.

Jan Květ, *Iluminované rukopisy královny Rejčky. Příspěvek k dějinám české knižní malby ve století XIV.*, Praha 1931.

Dobroslav Líbal, Brno. Starobrněnský klášter, in: *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydáný k 850. výročí založení kláštera v Plasech* (sestavila Daniela Hloušková), Praha 1994, s. 131-134.

Dobroslav Líbal, Cisterciácká architektura v českých zemích, in: *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydáný k 850. výročí založení kláštera v Plasech* (sestavila Daniela Hloušková), Praha 1994, s. 31-36.

Dobroslav Líbal, *Katalog gotické architektury v České republice do husitských válek*, Praha 2001.

Dobroslav Líbal, Sezemice. Architektura, in: *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydáný k 850. výročí založení kláštera v Plasech* (sestavila Daniela Hloušková), Praha 1994, s. 103-104.

Dobroslav Líbal, Oslavany. Architektura, in: *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydáný k 850. výročí založení kláštera v Plasech* (sestavila Daniela Hloušková), Praha 1994, s. 121-122.

Dobroslav Líbal, Pohled. Architektura, in: *Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Sborník vydáný k 850. výročí založení kláštera v Plasech* (sestavila Daniela Hloušková), Praha 1994, s. 99-100.

Václav Mencl, *Česká architektura doby lucemburské*, Praha 1948.

Václav Mencl, Kostel Nejsv. Trojice v Sezemicích, *Umění XIII*, Praha 1940, s. 391-392.

Václav Mencl, Románská a gotická hlavice jako prostředek k datování české architektury, *Zprávy památkové péče X*, 1950, s. 1-24.

Václav Mencl, Tvary klenebních žebor v české gotické architektuře, *Zprávy památkové péče XI-XII*, 1951-1952, č. 9-10, s. 268-281.

Václav Mencl, Vývoj okna v architektuře českého středověku, *Zprávy památkové péče XX*, 1960, s. 181-232.

Josef Nechvíle, *Sezemice, Dříteč, Kunětice a Hora Kunětická*, Pardubice 1882.

Joseph Neuwirth, *Geschichte der bildenden Kunst in Böhmen vom Tode Wenzel III. bis zu den Hussitenkriegen I.*, Praha 1893.

Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech. A/J.*, Praha 1977.

Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech. K/O.*, Praha 1978.

Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech. P/Š.*, Praha 1980.

Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech. T/Ž.*, Praha 1982.

František Karel Rosůlek, *Našim i cizím*, Pardubice 1925.

František Karel Rosůlek, *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko III*, Pardubice 1910.

Josef Sakař, *Dějiny Pardubic nad Labem, Dějinný přehled města, zámku a bývalého panství do r. 1648*, Pardubice 1920.

Augustin Sartorius, *Verteütschtes Cistercium bis tertium*, Praha 1708.

Otomar Schiller, Památky kostela někdy klášterního v Sezemicích nad Loučnou, *Časopis společnosti přátel starožitností českých v Praze XI*, 1903, s. 159-169.

August Sedláček, *Atlasy erbů a pečeti české a moravské středověké šlechty. Sv. 1.*, Praha 2001.

August Sedláček, Paměti kláštera sezemického, *Method XXVIII*, Praha 1902, s. 105-108.

Oldřich Ullrich, Sezemický klášter, *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, roč. 40., č. 7/8, Pardubice 2005, s. 182-187.

Oldřich Ullrich, Kostel Nejsvětější Trojice v Sezemicích, *Zprávy Klubu přátel Pardubicka*, roč. 40, č. 11/12, Pardubice 2005, s. 310-318.

Pavel Vlček - Petr Sommer - Dušan Foltýn, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997.

Prameny

Pamětní kniha, fond Farní úřad Sezemice, poř. číslo 1, 1673, Státní okresní archiv Pardubice.

Pamětní kniha fary sezemské, Sezemice 1851, římskokatolická farnost Sezemice.

Pamětní kniha sezemické fary (nepublikovaný strojopis přístupný v římskokatolické farnosti Sezemice), Sezemice 2006.

Sezemice. Kostel Nejsvětější Trojice, Odbor EDIS – odborná spisovna, archivní spisová dokumentace, šanon 332, NPÚ UOP v Pardubicích.

Sezemice. Statické zajištění. Kostel Nejsvětější Trojice. Kaple sv. Antonína a sv. Anny, Odbor EDIS – odborná spisovna, fond Plánové dokumentace, S-36, karton 6/9, 1967, NPÚ UOP v Pardubicích.

Sezemice. Statické zajištění. Kostel Nejsvětější Trojice. Kaple sv. Antonína, Odbor EDIS – odborná spisovna, fond Plánové dokumentace, S-22, karton 6/2, srpen 1962, NPÚ UOP v Pardubicích.

12. Seznam obrazové dokumentace

Autorkou fotografií je, pokud není uvedeno jinak, Karolína Šimonová.

1. Sezemice, poloha obce, mapa. Převzato z: *Google Maps*,
<https://www.google.cz/maps/place/Sezemice/@50.0662944,15.8252915,13z/data=!3m1!1e3!4m2!3m1!1s0x470dcddd31480e13:0x400af0f6615d690>, vyhledáno: 15. 2. 2016.
2. Sezemice, letecký záběr, pohled od západu. Foto:
http://img7.rajsce.idnes.cz/d0701/0/506/506976_d009332ebd06edeb9e5246a2eb38143e/images/Sezemice-DSC09661-BemoAir.jpg, vyhledáno 15. 2. 2016.
3. Znak města Sezemice. Foto:
[https://cs.wikipedia.org/wiki/Sezemice_\(okres_Pardubice\)#/media/File:Znak_Sezemice.jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Sezemice_(okres_Pardubice)#/media/File:Znak_Sezemice.jpg), vyhledáno: 15. 2. 2016.
4. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, poloha kostela, mapa. Převzato z: *Google Maps*,
<https://www.google.cz/maps/place/Sezemice/@50.0659526,15.8536452,1510m/data=!3m1!1e3!4m2!3m1!1s0x470dcddd31480e13:0x400af0f6615d690>, vyhledáno: 15. 2. 2016.
5. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, pohled na Sezemice od Kladiny, 1851, kresba, autor: Antonín Holub. Převzato z: Miroslav Balcar, *Sezemice v obrazech, aneb Sezemice očima výtvarníků*, Sezemice 2007, s. 17.
6. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, 60. léta 13. století, pohled od severozápadu.
7. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, půdorys. Převzato z: Jiří Kuthan, *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách. K problematice cisterciácké stavební tvorby*. Praha 1983, s. 209.
8. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, severní průčelí, 1724. Převzato z: *Archiv Pražského hradu*, Stará plánová sbírka, Sg. 239, Inv. č. 4, Foto: O. Příbyl 2013.
9. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, 60. léta 13. století, pohled od severovýchodu.
10. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, 60. léta 13. století, pohled od jihovýchodu.
11. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, 60. léta 13. století, pohled od jihu.
12. Sezemice kostel Nejsvětější Trojice, 60. léta 13. století, pohled od západu.
13. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, presbytář u kaple sv. Anny, 80. léta 14. století, pohled od východu.
14. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, presbytář u kaple sv. Anny, 80. léta 14. století, pohled od severovýchodu.
15. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, 60. léta 13. století, pohled k presbytáři.
16. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, 60. léta 13. století, pohled na západní stranu kostela.

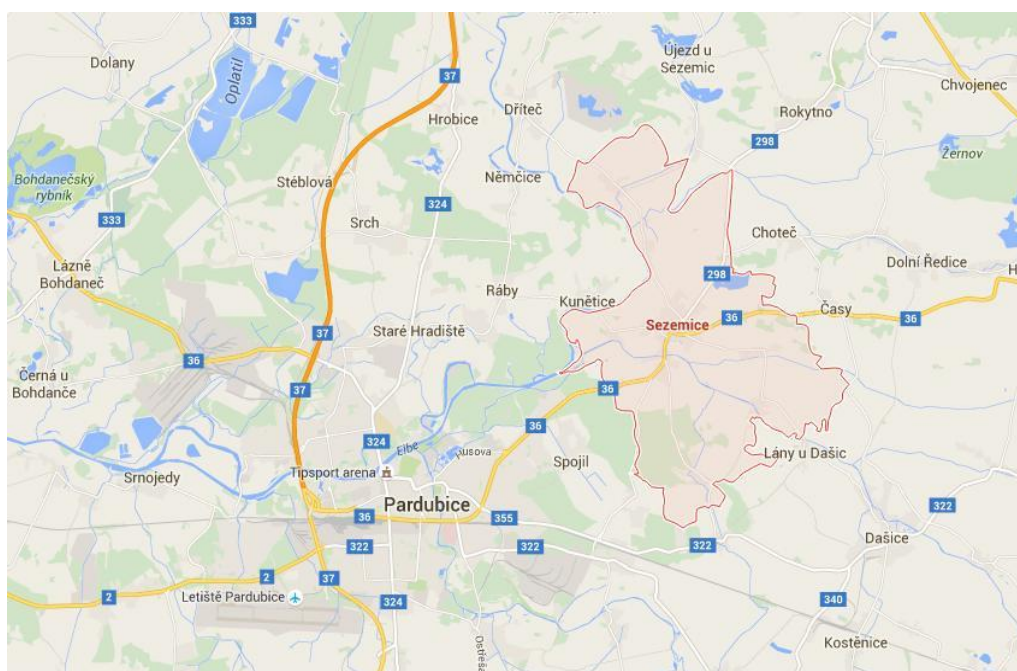
17. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, pohled do presbytáře kostela, první třetina 14. století.
18. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, presbytář, zachovaný zbytek podokenní římsy, první třetina 14. století.
19. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, presbytář, výklenek s postavou anděla, původní sedile, kolem roku 1500.
20. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, původní cihlové zdivo, polovina 13. století, jižní a západní strana kostela.
21. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, původní cihlové zdivo, polovina 13. století, severní strana kostela.
22. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, původní cihlové zdivo, polovina 13. století, západní strana kostela.
23. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, klenba v kapli sv. Antonína, polovina 14. století.
24. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, detail klenby a oken kaple sv. Antonína, polovina 14. století.
25. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, detail okna v kapli sv. Antonína, polovina 14. století.
26. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Antonína, nákres klenebních polí a rozmístění konzolí.
27. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 1 v kapli sv. Antonína, polovina 14. století.
28. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 2 v kapli sv. Antonína, polovina 14. století.
29. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 3 v kapli sv. Antonína, polovina 14. století.
30. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 4 v kapli sv. Antonína, polovina 14. století.
31. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 5 v kapli sv. Antonína, polovina 14. století.
32. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 6 v kapli sv. Antonína, polovina 14. století.
33. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 7 v kapli sv. Antonína, polovina 14. století.

34. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 8 v kapli sv. Antonína, polovina 14. století.
35. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Antonína, hlavní vchod z kaple do kostela, polovina 14. století.
36. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Antonína, průchod v severní zdi kaple, polovina 14. století.
37. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Antonína, průchod v jižní zdi kaple, polovina 14. století.
38. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, klenba, 80. léta 14. století.
39. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, okno na západní stěně kaple, 80. léta 14. století.
40. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, severozápadní okno, 80. léta 14. století.
41. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, severovýchodní okno, 80. léta 14. století.
42. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, pohled na presbytář u kaple sv. Anny, 80. léta 14. století.
43. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, klenba v presbytáři u kaple sv. Anny, 80. léta 14. století.
44. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, nákres klenebních polí a rozmístění konzol.
45. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 1, 80. léta 14. století.
46. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 2, 80. léta 14. století.
47. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 3, 80. léta 14. století.
48. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 4, 80. léta 14. století.
49. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 5, 80. léta 14. století.
50. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 6, 80. léta 14. století, pohled ze shora.
51. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 6, 80. léta 14. století, pohled z východu.
52. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 6, 80. léta 14. století, pohled zezdola.
53. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 7, 80. léta 14. století.

54. Praha, katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha, horní triforium na jižní podélné straně vysokého chóru, plastika chiméry. Převzato z: Jiří Kuthan – Jan Royt, *Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Svatyně českých patronů a králů*, Praha 2011, s. 261.
55. Praha, katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha, vnější pilíř opěrného systému vlevo od podélné osy chrámu, plastika orla. Převzato z: Jiří Kuthan – Jan Royt, *Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Svatyně českých patronů a králů*, Praha 2011, s. 284.

13. Obrazová příloha

1. Sezemice, poloha obce

2. Sezemice, letecký záběr, pohled od západu

3. Znak města Sezemic

4. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, poloha kostela

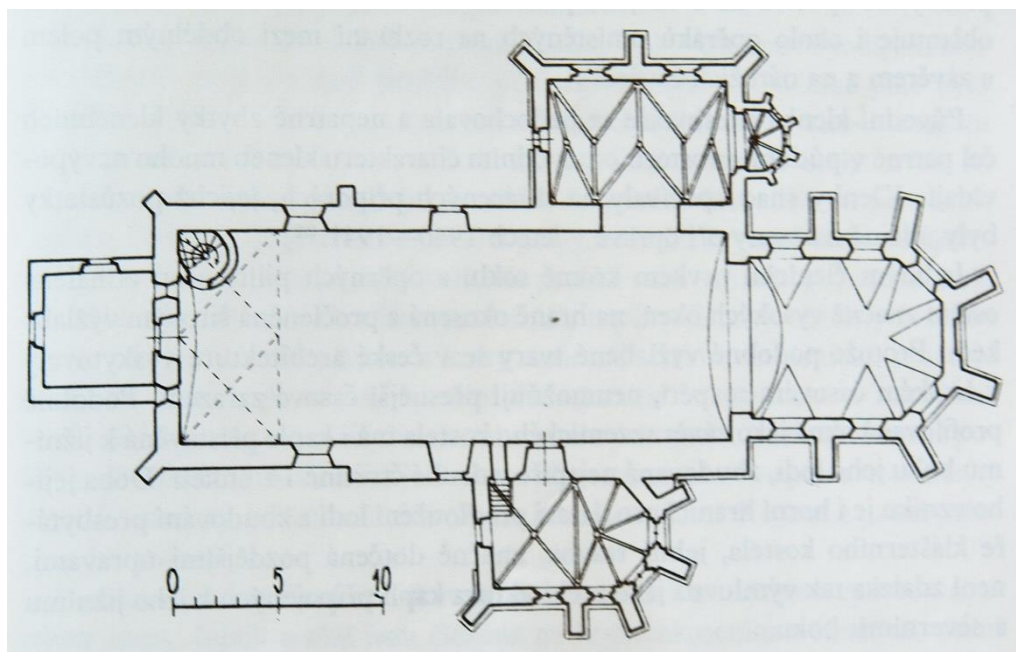
5. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, pohled na Sezemice od Kladiny, 1851

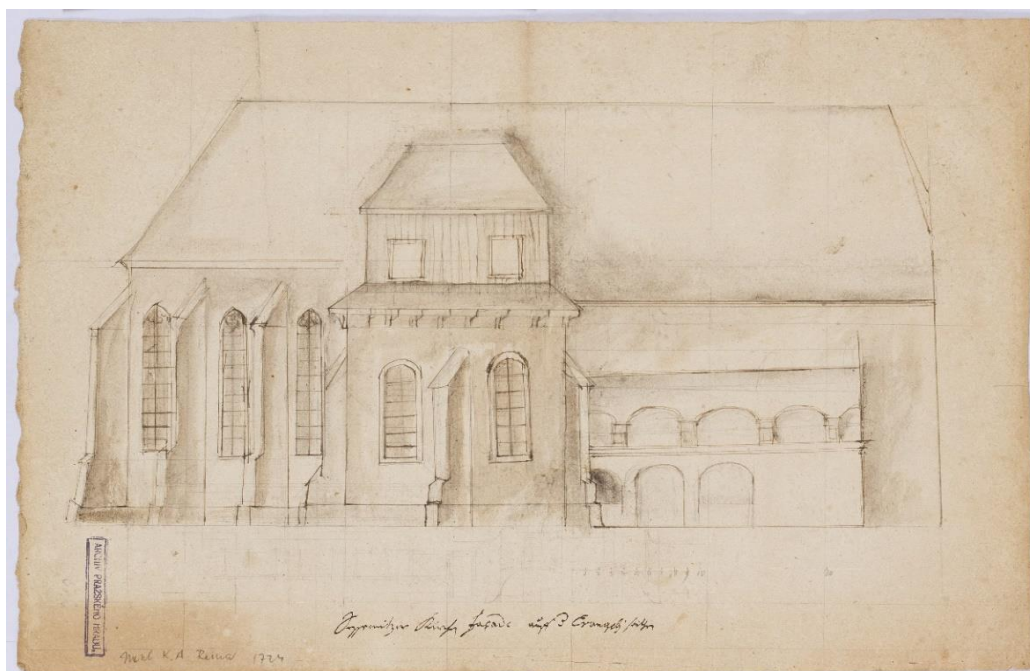
6. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, pohled od severozápadu

7. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, půdorys

8. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, severní průčelí, 1724

9. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, pohled od severovýchodu

10. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, pohled od jihovýchodu

11. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, pohled od jihu

12. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, pohled od západu

13. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, presbytář u kaple sv. Anny, pohled od východu

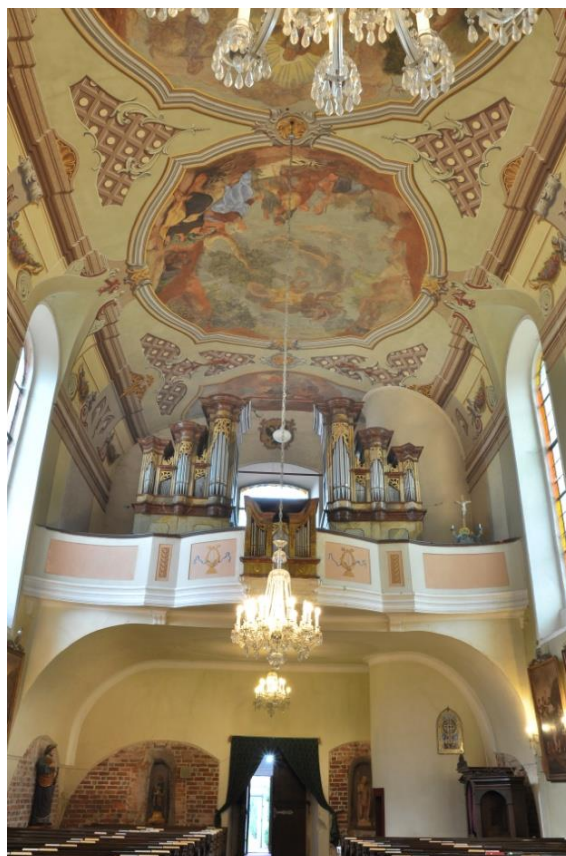
14. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, presbytář u kaple sv. Anny, pohled od severovýchodu

15. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, pohled k presbytáři

16. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, pohled na západní stranu kostela

17. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, pohled do presbytáře kostela

18. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, presbytář, zachovaný zbytek podokenní římsy

19. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, presbytář, výklenek s postavou anděla, původní sedile

20. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, původní cihlové zdivo, jižní a západní strana kostela

21. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, původní cihlové zdivo, severní strana kostela

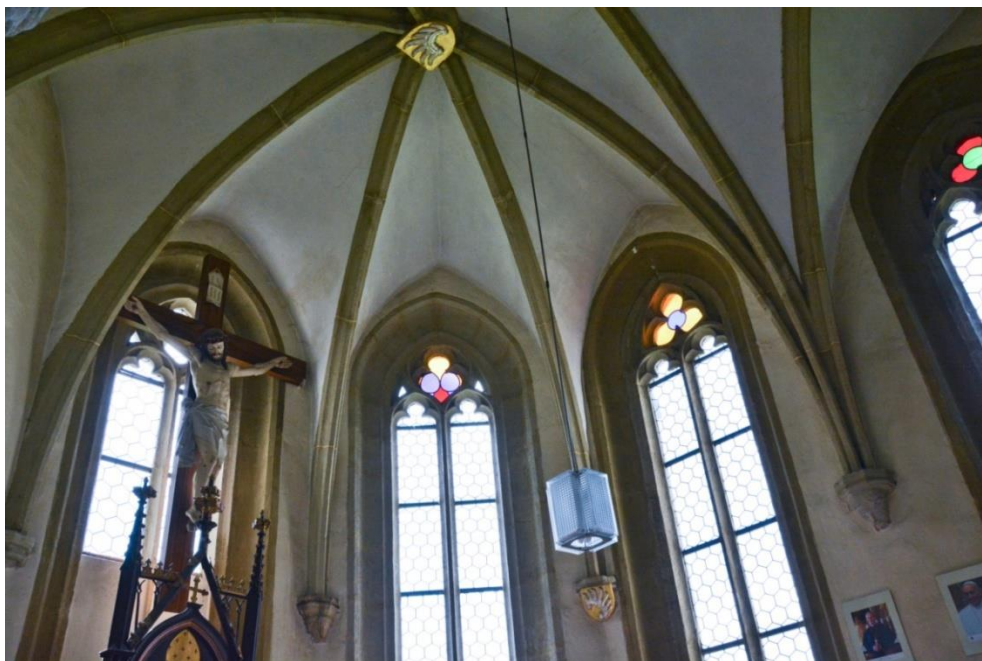
22. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, původní cihlové zdivo, západní strana kostela

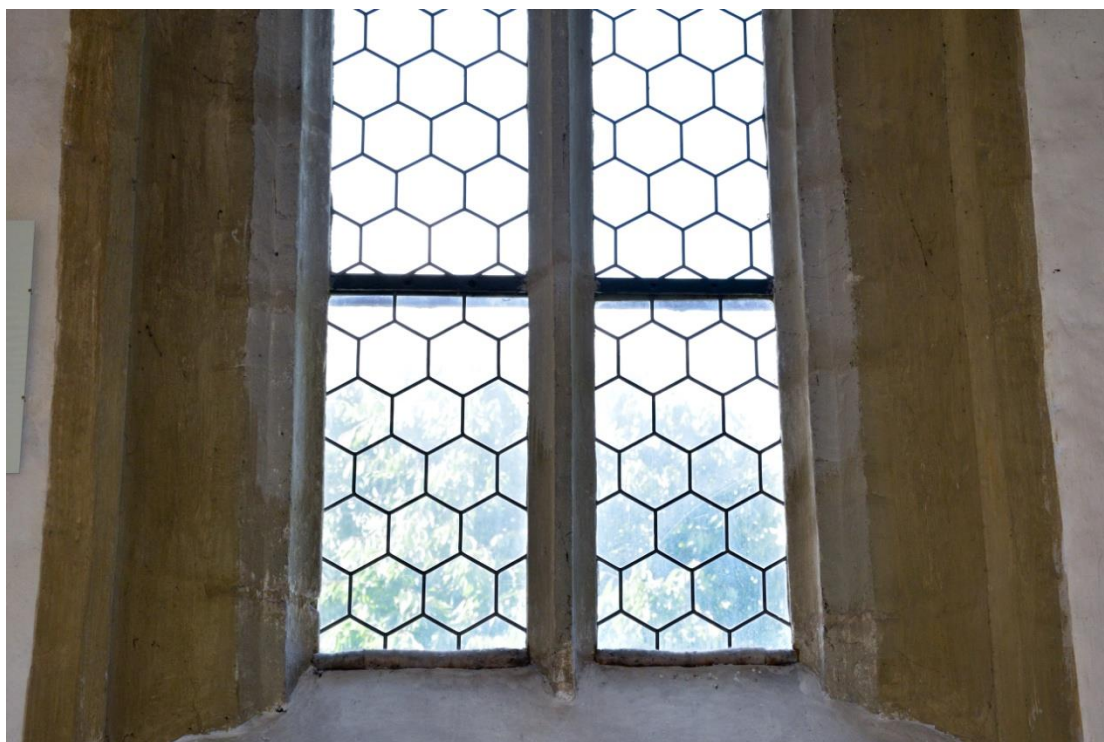
23. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, klenba v kapli sv. Antonína

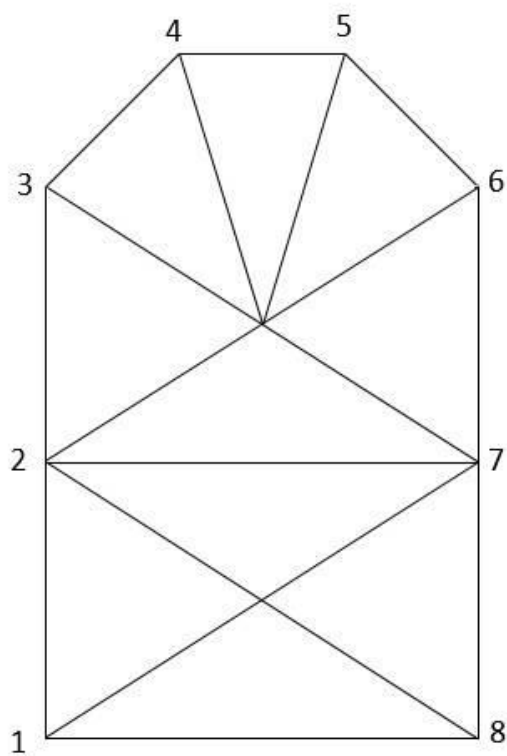
24. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, detail klenby a oken kaple sv. Antonína

25. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, detail okna v kapli sv. Antonína

26. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Antonína, nákres klenebních polí a rozmístění konzolí

27. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 1 v kapli sv. Antonína

28. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 2 v kapli sv. Antonína

29. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 3 v kapli sv. Antonína

30. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 4 v kapli sv. Antonína

31. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 5 v kapli sv. Antonína

32. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 6 v kapli sv. Antonína

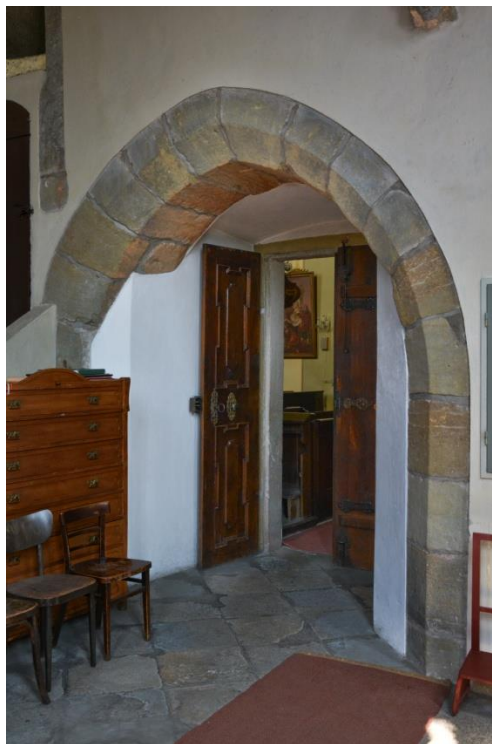
33. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 7 v kapli sv. Antonína

34. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, konzola č. 8 v kapli sv. Antonína

35. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Antonína, hlavní vchod z kaple do kostela

36. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Antonína, průchod v severní zdi kaple

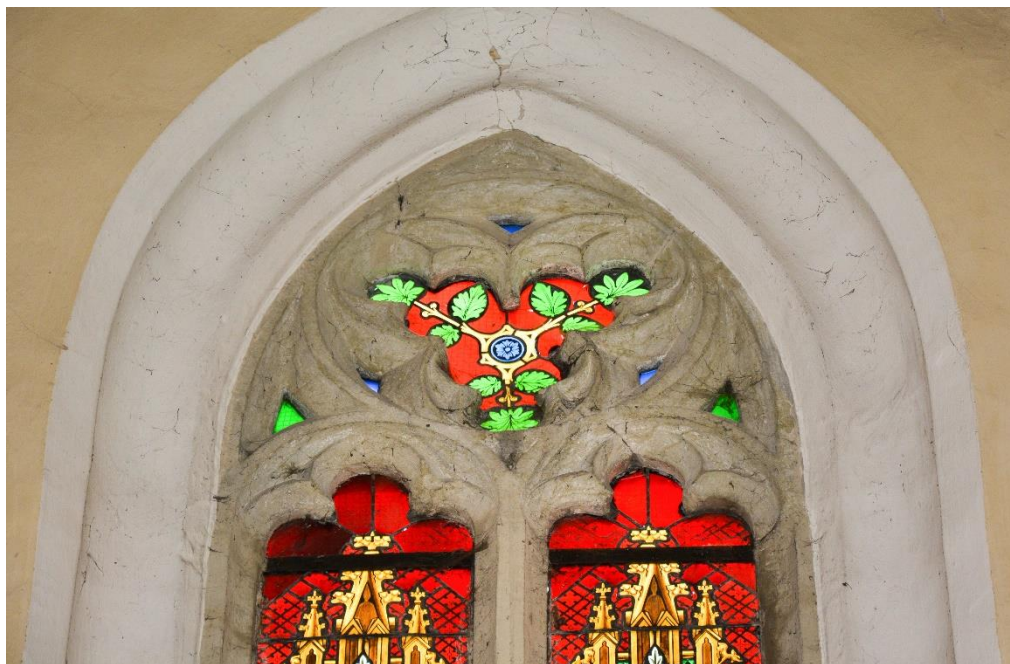
37. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Antonína, průchod v jižní zdi kaple

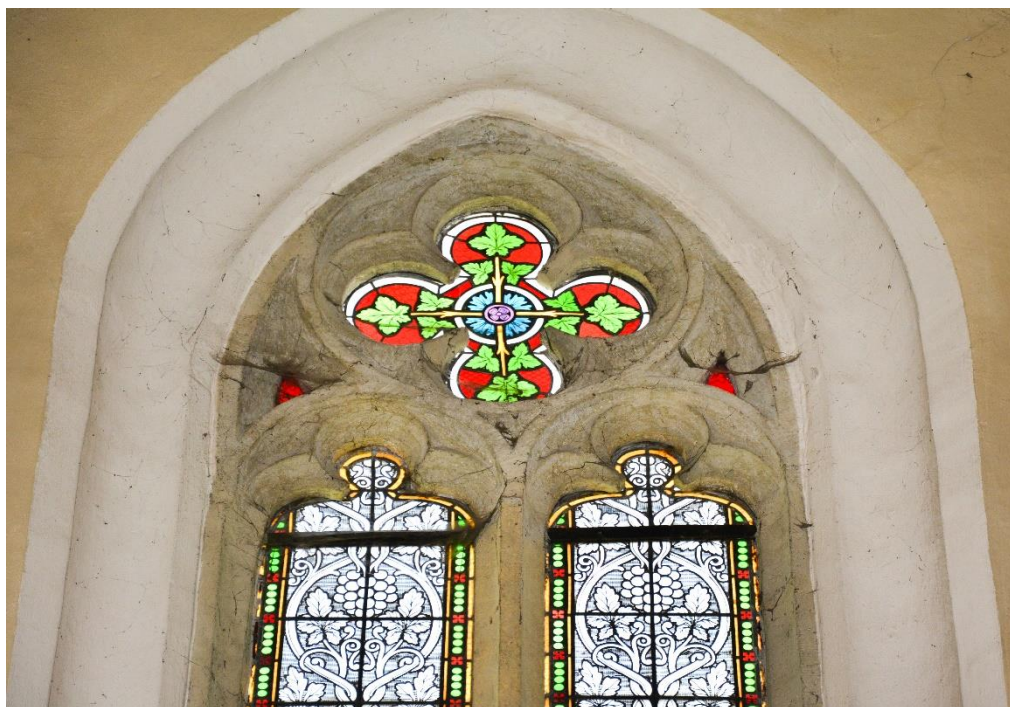
38. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, klenba

39. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, okno na jižní stěně kaple

40. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, severozápadní okno

41. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, severovýchodní okno

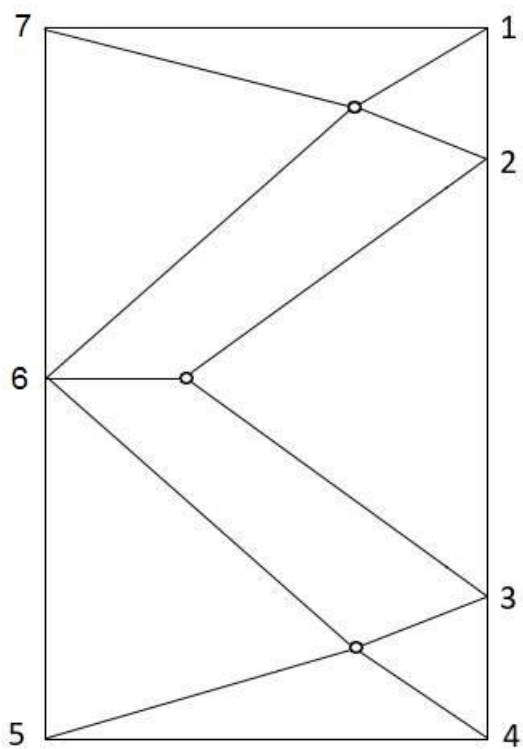
42. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, pohled na presbytář u kaple sv. Anny

43. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, klenba v presbytáři u kaple sv. Anny

44. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, nákres klenebních polí a rozmístění konzolí

45. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 1

46. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 2

47. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 3

48. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 4

49. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 5

50. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 6, pohled ze shora

51. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 6, pohled z východu

52. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 6, pohled zezdola

53. Sezemice, kostel Nejsvětější Trojice, kaple sv. Anny, konzola č. 7

54. Praha, katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha, horní triforium na jižní podélné straně vysokého chóru, plastika chiméry

55. Praha, katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha, vnější pilíř opěrného systému vlevo od podélné osy chrámu, plastika orla

14. Anotace

Jméno a příjmení:	Karolína Šimonová
Katedra:	Katedra muzikologie
Vedoucí práce:	Mgr. Petr Čehovský, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Gotická architektura a kamenosochařská výzdoba kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích
Název v angličtině:	Gothic Architecture and Architectural Sculpture of the Holy Trinity Church in Sezemice
Anotace práce:	Bakalářská práce pojednává o dějinách zaniklého klášterního komplexu a přilehlého kostela Nejsvětější Trojice v Sezemicích do 15. století. Popisuje stavební vývoj kostela s důrazem na analýzu gotické architektury. Součástí práce je také katalog gotických soch kostela, který jak v české tak zahraniční literatuře zcela chybí.
Klíčová slova:	Architektura, gotika, sochařství, Sezemice, kostel
Anotace v angličtině:	The bachelor's work deals with the history of a vanished nunnery complex and adjacent Holy Trinity Church at Sezemice as far as the 15 th century. It describes the construction development of the church emphasising the analysis of the Gothic architecture. The work also includes a catalogue of Gothic sculptures which is completely missing both in Czech and foreign literature.
Klíčová slova v angličtině:	Architecture, Gothic, sculpture, Sezemice, church
Příloha k vázané práci:	Obrazová příloha (28 stran), vložené CD
Rozsah práce:	83 stran
Jazyk práce:	Český